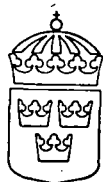

Utbildningsutskottets betänkande

1986/87:12

om anslag till grundskolor, m. m. (prop.
1986/87:100)

UbU
1986/87:12

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1986/87:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under avsnitt B. Skolväsendet rubriken Vissa gemensamma frågor samt punkterna B 11. Särskilda insatser inom skolområdet och B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. jämte motioner. Vidare behandlas vissa utbildningsfrågor av allmän karaktär som anmälts för riksdagen i inledningen till propositionsbilagan (s. 24–35).

1. Vissa för skolväsendet gemensamma frågor

Regeringen har under rubriken Skolväsendet (s. 49–59) föreslagit riksdagen att

1. medge att smärre sakliga ändringar görs i samband med översyn av regleringen för grundskolan och anslutande skolformer i enlighet med vad som har förordats i propositionen,

2. godkänna vad som i propositionen har förordats om införandet av ett vikariesystem för lärare i skolväsendet.

Motionerna

1986/87:Ub209 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:So605 yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsbestämmelser till kristna och andra fristående grundskolor och gymnasieskolor utifrån principen om att stöd skall utgå på samma sätt som stöd utgår till skolor i offentlig regi.

1986/87:Ub211 av Ingrid Sundberg (m) och Bertil Danielsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om läromedelsöversynens beaktande av skolornas krav på tillgång till biblar och psalmböcker.

1986/87:Ub214 av Ingrid Sundberg (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förordnande av ersättare för tillsvidareanställd lärare som får anställning som skolledare.

1986/87:Ub224 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till nytt statsbidragssystem för fristående grundskolor och gymnasieskolor utifrån principen om ett lika stöd som för det allmänna skolväsendet.

1986/87:Ub240 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om vikariatsorganisation.

1986/87:Ub241 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar om ett 5-årigt reinvesteringsprogram för ungdomsskolan i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen för budgetåret 1987/88 på särskilt anslag beslutar anslå 400 milj. kr. till särskilt reinvesteringsprogram för ungdomsskolan,
3. att riksdagen beslutar ändra skollagen 4 kap. 15 § och 5 kap. 14 § avseende skolmåltider i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Ub242 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en parlamentarisk översyn av gymnasieskolan.

1986/87:Ub246 av Stina Gustavsson m. fl. (c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om överläggningar i syfte att åstadkomma en basstandard för skolmåltider.

1986/87:Ub249 av Grethe Lundblad m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förberedelse för föräldraskap inom ungdomsskolans olika utbildningslinjer och av en fördjupad föräldraverksamhet i skolorna (delvis).

1986/87:Ub269 av Kenth Skårvik (fp) och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående mobbning;
2. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utarbeta en arbetsplan och riktlinjer för hur man ute i våra svenska grundskolor skall kunna komma till rätta med mobbning och våld i skolan.

1986/87:Ub271 av Göthe Knutson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nödvändigheten av effektiva åtgärder mot mobbning och våld i skolorna samt bristande ordning i klassrummen.

1986/87:Ub276 av Charlotte Branting (fp) och Barbro Sandberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag angående införandet av personliga vikariat,
2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de korttidsanställda lärarnas situation.

1986/87:Ub281 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna:
 - f. att eleverna skall ha rätt till fackligt arbete under skoltid samt rätt till extrahjälp när frånvaro från undervisning förekommer på grund av fackligt arbete,
 - g. att eleverna skall ha facklig förhandlingsrätt gentemot rektor,
 - h. att den föreslagna beredningen för frågor om skolans styrning får tilläggsdirektiv om att föreslå åtgärder för att förbättra skolans inre demokrati.

1986/87:Ub298 av Lennart Alsén (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om studieledare på grundskolans högstadium,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av "mobbningsombudsman vid varje skol-enhet" i grundskolan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om "aktionsplikt" i skolan.

1986/87:Ub299 av Lennart Alsén (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om läromedelssituationen i grundskolan.

1986/87:Ub300 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå förslaget om införandet av ett vikariesystem för lärare i skolväsendet.

1986/87:Ub312 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

13. att riksdagen avslår regeringens begäran om införandet av ett nytt vikariesystem för lärare i skolväsendet.

1986/87:Ub315 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till Hilleskolan.

1986/87:Ub329 av Ulf Adelson m. fl. (m) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:A463 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsbestämmelser till fristående grund- och gymnasieskolor utifrån principen att stöd skall utgå på samma sätt som stöd utgår till skolor i offentlig regi.

1986/87:330 av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om begreppet Mål och begreppet Inriktning i det framtida läroplansarbetet,

1986/87:Ub332 av Kjell-Arne Welin (fp) och Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skyddslagstiftning för elever i grundskola.

1986/87:Ub334 av Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen initierar en kartläggning av lärarnas arbetsmiljö.

UbU 1986/87:12

1986/87:Ub339 av Göthe Knutson (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts med uppdraget att se över läroboksutbudet och sätta upp kriterier som syftar till att ge skolorna enbart goda (hederliga) och kunskapsrika läroböcker.

1986/87:Ub351 av Margareta Mörck (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolbiblioteken.

1986/87:Ub801 av Olof Johansson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en övergripande parlamentarisk utbildningspolitisk utredning. U90.

1986/87:Ub812 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av skollagen att elev och föräldrar ges rätt att välja skola inom det offentliga skolväsendet.

16. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nya statsbidragsbestämmelser utifrån principen att statsbidraget skall kunna beräknas per elev och följa elevens val av antingen en fristående skola eller en skola inom det offentliga skolväsendet.

22. att riksdagen hos regeringen begär förslag till nytt statsbidragssystem för fristående skolor på gymnasial nivå i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub817 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot våldet i skolan.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad elevdemokrati.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en parlamentariskt sammansatt beredning för översyn av skolans styrning.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om decentralisering och utvärdering på den lokala nivån.

16. att riksdagen beslutar anslå 25 milj. kr. till ett särskilt stimulansbidrag till läromedelsanskaffning.

18. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om ett nytt vikarie-system för lärarna i skolan.

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fasta lärarvikarier.

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statsbidrag till fristående skolor.

3. att riksdagen beslutar om försöksverksamhet med lokala ledningsorgan,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot våld i skolan,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anges i motionen om fasta vikarier,

18. att riksdagen begär att regeringen utformar nya statsbidragsbestämmelser till de fristående skolorna enligt de riktlinjer som presenteras i motionen,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som angetts i motionen om fortbildningsstöd till lärare vid fristående skolor med statsbidrag,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som angetts i motionen om samarbete mellan lärarhögskolorna och de fristående skolorna,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anges om ökade valmöjligheter inom den offentliga skolan.

Utskottet

1. Styrning på skolområdet

I proposition 1985/86:100, bil. 10, anmälde föredragande statsrådet att han avsåg ta initiativ till en samlad beredning av frågor rörande styrning av skolväsendet. Beredningsarbetet skulle bedrivas i två steg. I det första skulle ett antal experter dels göra en genomgång av och redovisa hur nuvarande styrsystem vuxit fram och vilka tankarna bakom det har varit, dels bedöma och redovisa i vilken mån det finns forskningsresultat och annat dokumenterat material som är relevant för diskussionen om skolans styrning.

Utbildningsutskottet slog vid sin behandling av budgetpropositionen fast att en viktig utgångspunkt för beredningsarbetet måste vara att skolväsendet i olika delar av landet och för alla elever skall ge en likvärdig utbildning med hög kvalitet. I tider av ekonomisk åtstramning är det särskilt viktigt att det finns sådana styrmedel som garanterar likvärdighet i utbildningen. Ekonomiska svårigheter för vissa kommuner bör inte få leda till stora skillnader i fråga om kommunernas utformning av sitt skolväsende. Riksdagen anslöt sig till denna bedömning (UbU 1985/86:14, rskr. 1985/86:203).

En expertgrupp om tre personer har sedermera inom utbildningsdepartementet utarbetat ett beredningsunderlag Ansvarsfördelning och styrning på skolområdet (Ds U 1987:1).

I budgetpropositionen anmäls att en särskild beredning för frågor om skolans styrning skall tillsättas. Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkandena 14 och 15 bör beredningen få en parlamentarisk sammansättning och sådana direktiv att den också kan komma med förslag som berör den lokala nivån i skolan.

Regeringen har den 2 april 1987 fattat beslut om direktiv för beredningsarbetet. Av dem framgår att beredningen skall ha en parlamentarisk sammansättning och att det bör vara möjligt för beredningen att också komma in på frågor som rör avvägningen på det lokala planet av ansvar och befogenheter mellan skolstyrelse, skolledare, lärare och annan skolpersonal, elever och föräldrar.

Utskottet konstaterar att yrkandena 14 och 15 i motion 1986/87:Ub817 i stort är tillgodosedda genom nyssnämnda regeringsbeslut, varför de avstyrks.

2. Frågan om en särskild utredning på utbildningsområdet

Enligt motion 1986/87:Ub801 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att det behövs en parlamentarisk utbildningspolitisk utredning. I den pågående samhällsutvecklingen är kravet på gedigen kunskap hos så många som möjligt särskilt markant. Komplexiteten i samhället ökar kraven på kunnande, varför frågor om kvalitet i utbildningen måste sättas i centrum för utredningsarbetet. Utbildningsresurserna bör enligt motionärerna fördelas över landet så att utbildningsutbudet blir tillgängligt för alla. Eftersom Sverige nu är på väg in i kunskapssamhället behövs ett decentraliserat utbildningsväsende. I motion 1986/87:Ub242 (ypk) yrkande 1 begärs en övergripande översyn av gymnasieskolan. Översynen bör genomföras av en kommitté med representanter för de fem riksdagspartierna. Som skäl för kravet på en utredning anför motionärerna de beslut som redan fattats om en ny grundskolläroverutbildning den 1 juli 1988, ett nytt statsbidragssystem för gymnasieskolan den 1 juli 1987 och de förslag som nu bereds om en ny gymnasieläroverutbildning, en ny yrkesutbildning och ett nytt antagningssystem för högskoleutbildning.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

En av de faktorer som starkast påverkar utbildningssystemet är befolkningsutvecklingen. Frågan om skolväsendet i glesbygd har tidigare vid flera tillfällen behandlats av riksdagen. Senast skedde detta för grundskolans del då riksdagen behandlade proposition 1981/82:157 om flexibel skolplanering m. m. (UbU 1981/82:36, rskr. 1981/82:445). Som då redovisades finns för låg- och mellanstadierna inte någon huvudregel om minst ett visst antal basresurser per årskurs för bibehållande eller nyinrättande av en skolenhet. Praxis får anses vara mycket generös när det gäller det minsta antalet elever för en skolenhet. När det gäller högstadiet är situationen något annorlunda. För glesbygd är möjligheterna till bevarande också av högstadieskolor goda. Riksdagen beslöt således efter förslag i 1973 års glesbygdsproposition (prop. 1973:77, UbU 1973:29, rskr. 1973:243) att det inte längre var motiverat att upprätthålla det krav på minst tre paralleller som tidigare gällt för bibehållande av en högstadieskola i glesbygd. För icke-glesbygd får däremot fortfarande ett krav på minst tre paralleller anses gälla för bibehållande av en skola. Genom 1982 års nyss nämnda riksdagsbeslut infördes dock möjlighet för skolstyrelsen i en kommun att bibehålla eller inrätta en högstadieskola med mindre än tre paralleller som

filialskola till en huvudskola. Vid tilldelningen av basresurser betraktas huvudskolan och filialskolan som en enhet.

För gymnasieskolans del vill utskottet erinra om att det endast är något mer än fem år sedan en övergripande utredning med parlamentarisk sammansättning överlämnade sina förslag (SOU 1981:96 En reformerad gymnasieskola). Utredningen hade då arbetat i fem år. Sedan utredningens förslag beretts i regeringskansliet behandlade riksdagen våren 1984 proposition 1983/84:116 om gymnasieskola i utveckling. Försöksverksamhet utifrån förslag i propositionen bedrivs under en femårsperiod fram till år 1990 (UbU 1984/85:29, rskr. 1984/85:412). Eftersom yrkesutbildningsfrågorna behövde övervägas ytterligare, tillkallades sommaren 1984 en expertgrupp för översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen (ÖGY). Dess förslag – En treårig yrkesutbildning (SOU 1986:2–3) – har remissbehandlats och bereds nu inom regeringskansliet. Konsekvenserna av de nyligen beslutade förändringarna av statsbidragen till lärarlöner i gymnasieskolan studeras under den närmaste treårsperioden av en särskild parlamentarisk grupp.

Enligt utskottets mening måste utbildningspolitiken få ligga fast i sina huvuddrag under längre perioder för att skolan och dess personal skall få den arbetsro som behövs. Det är också angeläget att de redan pågående förändringarna får prövas under så lång tid att resultatet kan överblickas med någon säkerhet. Med hänvisning härtill och till den nyligen tillsatta parlamentariska beredningen om ansvarsfördelning och styrning på skolans område föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 1 och 1986/87:Ub801. Vad gäller eftergymnasial utbildning erinras om att utskottet i ett följande betänkande (UbU 1986/87:21) kommer att behandla frågor om strukturplaner m. m. för de olika högskoleregionerna.

3. Elev- och föräldrainflytande i skolan

Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 4 bör eleverna i takt med stigande ålder och ökande mognad få ta ett större eget ansvar för vad som sker i skolan. Motionärerna önskar att regeringen lägger fram förslag till sådana anordningar som möjliggör ett ökat ansvarstagande för eleverna. I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 3 hemställs att riksdagen hos regeringen begär en försöksverksamhet med lokala ledningsorgan för varje skola. I ledningsorganet skall ingå bl. a. elever och föräldrar. I motion 1986/87:Ub281 (vpk) yrkandena 2 f och 2 g anförs att riksdagen bör uttala att eleverna skall ha rätt till fackligt arbete under skoltid, rätt till extrahjälp när frånvaro från undervisningen förekommer på grund av fackligt arbete och att eleverna skall ha facklig förhandlingsrätt gentemot rektor. Enligt motion 1986/87:Ub281 (vpk) yrkande 2 h bör beredningen för frågor om skolans styrning få i uppdrag att också föreslå åtgärder för att förbättra skolans inre demokrati.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Frågor om att förbättra skolans inre demokrati har utretts av en arbetsgrupp inom 1983 års demokratiberedning och resulterat i betänkandet

Skola för delaktighet (SOU 1985:30). Arbetsgruppen betonar lärarnas, skolledningens och övrig personals ansvar för att ett demokratiskt arbetssätt genomsyrar allt arbete i skolan. Det anses angeläget att skolstyrelsen delegerar beslut till brukarna så långt som möjligt. Hur inflytandet skall utformas måste enligt arbetsgruppen växa fram lokalt bland de närmast berörda. I nyssnämnda beredningsunderlag Ansvarsfördelning och styrning på skolområdet (Ds U 1987:1) redovisas det arbete som gjorts inom demokratiberedningen och anförs att de nu remissbehandlade förslagen från arbetsgruppen bör kunna utgöra grund för den fortsatta diskussionen. Beredningsgruppen föreslår vidare, för att stärka elevernas och föräldrarnas inflytande, att man så långt det är möjligt och lämpligt för över ansvar och befogenheter till någon form av styrelseorgan för varje rektorsområde eller skolenhet och då med väl avgränsad och angiven kompetens.

Utskottet räknar med att utredningen om ansvarsfördelning och styrning på skolområdet i sitt arbete också berör frågor om elev- och föräldrainflytande. Med hänsyn härtill anser utskottet att motionerna 1986/87:Ub281 yrkande 2 h, 1986/87:Ub817 yrkande 4 och 1986/87:Ub827 yrkande 3 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I dag gäller enligt skolförordningen att rektor skall informera och samråda med företrädare för elever på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan samt med företrädare för föräldrarna till elever på grundskolans samtliga stadier innan beslut fattas i frågor som är av stor betydelse för eleverna. Det är naturligt med ledighet för elevfackligt arbete i sådant sammanhang. Det är dock en fråga som bör kunna lösas lokalt utan central reglering. Detsamma gäller frågan om extra undervisning. Med hänvisning till vad utskottet här redovisat bör riksdagen avslå motion 1986/87:Ub281 yrkandena 2 f och 2 g.

4. Mobbning bland elever. Lärarnas arbetssituation m. m.

Enligt motionerna 1986/87:Ub269 (fp) och 1986/87:Ub271 (m) är mobbning ett stort och allvarligt problem i skolorna. Bl. a. åberopas en undersökning, enligt vilken ca 15% (ca 160 000) av grundskolebarnen är inblandade i mobbning. Motionärerna hemställer att riksdagen hos regeringen begär att SÖ får i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hur man i skolan skall komma till rätta med mobbning och våld. I motion 1986/87:Ub249 (s) delvis efterlyses en fördjupad föräldraverksamhet i skolorna. Regeringen bör uppdra åt SÖ att stimulera lokala skolmyndigheter att främja sådan verksamhet. I motion 1986/87:Ub298 (fp) lämnas vissa konkreta förslag till åtgärder, bl. a. inrättande av en "mobbningsombudsman" vid varje skolenhet som ett komplement till den reguljära elevvården. Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 1 är det nödvändigt att arbetsmiljöförhållandena i skolan blir så goda som möjligt. Bl. a. kan det vara lämpligt att dela stora skolor i mindre enheter. Att en sådan utveckling bör stimuleras bör man ha i åtanke bl. a. när nya former för statsbidrag till grundskolan övervägs. I motion 1986/87:Ub332 (fp) anförs att det bör finnas en skyddslag för eleverna i grundskolan. De för skolverksamheten ansvariga bör ha samma ansvar för vad

som händer i skolan som arbetsgivare har enligt arbetarskyddslagstiftningen.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) anförs att det kan finnas ett samband mellan dagens sammanhållna klasser och de spänningar som uppstår i en klass. Idén om en sammanhållen skola för alla får inte drivas så långt att det goda syftet motverkas och man i stället skapar en skola där alla är förlorare. Motionärerna har vidare uppfattningen att i de fall våldet i skolan är att jämställa med misshandel måste detta anmälas till polisen och de sociala myndigheterna. Genom skolplikten är eleverna skyldiga att närvara vid undervisningen. De kan alltså inte skydda sig mot våld genom att vara hemma. Även om skolan självfallet har ett stort ansvar för att medverka till att våldet bekämpas kan skolan inte överta polisens uppgifter i de fall misshandel har förekommit. Motionärerna är övertygade om att det i de enskilda fallen är en fördel att kriminella elever får klart för sig att skolan inte är en frizon där det finns större överseende mot våld än vad det finns i det omgivande samhället. Rektor bör därför alltid polisanmäla sådant våld som i lagens mening är att beteckna som misshandel (yrkande 7).

I motion 1986/87:Ub334 (c) berörs särskilt lärarnas arbetsmiljö, vilken motionären anser vara alltför litet uppmärksammat. Skolan måste få stöd i sin strävan att ge eleverna känsla för det personliga ansvaret för de egna handlingarna. En sida av detta är att skolan inte skall tolerera vad som helst utan att man där skall sätta gränser. Påföljder måste finnas. Det gör det i samhället i övrigt. Elever som notoriskt förstör arbetsron i klasser vecka efter vecka, månad efter månad, måste kunna skiljas undan och det måste finnas resurser för sådant. I motionen begärs en kartläggning av situationen.

I motion 1986/87:Ub330 (m, fp, c) yrkande 1 anförs att ordet "mål" i läroplanssammanhang kan ha en olycklig psykologisk verkan. Det uppfattas som beskrivning av ett tillstånd som skall uppnås om bara läraren arbetar metodiskt riktigt. Ordet mål bör i sådana sammanhang ersättas av "riktlinje" och i övrigt reserveras för uppnåbara situationer. Att alltför ofta tala om skolans mål utan att klart och entydigt kunna definiera vad man menar skapar enligt motionärerna stress, olust och till slut resignation hos lärarna.

Med anledning av motionerna vill utskottet först redovisa några av de centralt initierade åtgärder mot våld och mobbning i skolan som kommer att vidtas under de närmaste månaderna.

Samtliga skolledar- och lärarorganisationer, Riksförbundet Hem och Skola samt Elevorganisationen i Sverige har accepterat en inbjudan från skolöverstyrelsen (SÖ) att ingå i en *central samverkansgrupp om skolans arbetsmiljö* med tonvikten lagd på insatser mot våld och mobbning. Därmed har förutsättningar skapats för ett brett samråd på central nivå om såväl kortsiktiga som långsiktiga åtgärder för att åstadkomma ett bättre arbetsklimat i skolorna.

SÖ planerar att under innevarande läsår ge ut ett servicematerial; där frågor om den psykosociala miljön i skolan behandlas. Där kommer bl. a. att redovisas erfarenheter i fråga om samverkan mellan t. ex. skolan och

social-, fritids- och kulturförvaltningar och polis samt inte minst olika former för engagemang av elever och föräldrar. I servicematerialet kommer också att belysas hur frågor om våld och förtryck och om förhållandet mellan människor kan lyftas fram i undervisningen.

I syfte att fördjupa och bredda debatten om våldet i skolan och insatser mot det arrangerade SÖ i början av april månad i Stockholm en konferens i ämnet. Målgruppen var i första hand kommunala beslutsfattare och skolledare, dvs. personer som har ett särskilt ledningsansvar för skolan och som bl. a. har till uppgift att stödja lärare och elever i deras dagliga arbete. Målet var att öka kunskaperna och medvetenheten om faktorer som påverkar arbetssituationen i skolan, att förmedla erfarenheter och föreslå modeller för samverkan mellan olika parter för att skapa ett mer positivt arbetsklimat i skolan.

SÖ och länskolnämnderna har vidare inlett ett arbete med att kartlägga förekomsten av och orsakerna till våld, mobbning, vandalisering och vantrivsel i skolan. Syftet är att få fram en mera allsidig bild av läget än den som på senare tid har förmedlats av massmedierna. Resultatet kommer att föreligga under våren. Kartläggningen kan sedan ligga till grund för regeringens och den statliga skoladministrationens fortsatta agerande i frågan.

Beträffande olika *rättsregler* och deras tillämpning i skolan vill utskottet redovisa följande.

Elever som fyllt 15 år är straffmyndiga, vilket innebär att rättegångsbalken och brottsbalken äger tillämpning med de modifikationer som gäller för unga lagöverträdare. När det gäller barn under 15 år och som alltså inte är straffmyndiga är utgångspunkten normalt att skolan och kanske främst socialtjänsten i samverkan med hemmen skall komma till rätta med de problem som uppstått. Från och med den 1 januari 1985 har emellertid polisen getts befogenheter att hjälpa till med att utreda brott som begåtts av barn i åldern 12–15 år. Polisens medverkan har ingående behandlats i proposition 1983/84:187 om utredning av brott av barn under 15 år. Riksdagens beslut innebar bl. a. att polisens medverkan kan påkallas redan då ett barn fyllt 12 år (JuU 1984/85:6, rskr. 1984/85:37).

Någon allmän plikt att anmäla eller avslöja brott finns inte enligt svensk rätt. Någon särreglering på skolans område – som skulle medföra författningsskyldighet för rektor att anmäla brott – bör inte övervägas nu. Enligt utskottets mening bör SÖ och länskolnämnderna få avsluta sin kartläggning av förekomsten av och orsakerna till våld i skolan. Det bör emellertid påpekas att det i och för sig inte finns något som hindrar att befattningshavare inom skolväsendet lämnar uppgifter om brott till polis eller åklagare i den mån uppgifterna är offentliga. Utskottet förutsätter att denna möjlighet begagnas när omständigheterna så påkallar. I detta sammanhang kan nämnas att socialnämnderna inte har någon absolut skyldighet att anmäla misshandel inom familj inbegripet barnmisshandel men att de på grund av anvisningar från socialstyrelsen bör göra det om inte starka skäl talar mot anmälan (SOS-FS [S] 1978:4).

När det gäller det motionsledes framförda förslaget om en lokal "mobbningsombudsman" vid varje skolenhet vill utskottet erinra om att skolan, utöver klassföreståndare och andra lärare, med åren har fått perso-

nal med inriktning på det elevvårdande området, såsom skolkuratorer och skolpsykologer. Härtill kommer en obligatorisk skolhälsovård. Ju fler medverkandekategorier man för in i hjälpsituationer desto mer ökas enligt utskottets mening risken för att ansvaret tunnast ut och att det inte finns någon som känner sig huvudansvarig för att man når ett så snabbt resultat som möjligt.

Utskottet vill erinra om att skolan har ett *tillsynsansvar för eleverna under skoldagen*. Under denna tid skall skolan ta över föräldrarnas ansvar. Detta ansvar får bedömas som strängare än det som föreligger i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare enligt arbetarskyddslagstiftningen. Konkret kommer detta ansvar till uttryck i bestämmelserna i 14 kap. 9–14 §§ skolförordningen (1971:235, omtryckt 1983:721). Det åligger lärare att vaka över elevernas uppförande och ordning under lektioner, raster och i övrigt när eleverna står under skolans omedelbara tillsyn. Enligt skadeståndslagen (1972:207) har skolan också ett principalansvar för eleverna när det gäller skador där skolan kan betraktas som vållande.

Individualisering inom klassens ram är enligt Lgr 80 en förutsättning för en fungerande undervisning i grundskolan. En svårighet i sammanhanget har varit och är att en person – läraren – inte alltid har möjlighet att för en hel klass avgöra förutsättningarna för varje elevs kunskapsinhämtande när det gäller intresse, förkunskaper, psykisk och fysisk status m.m. vid inlärningsstillfället. Samtidigt måste läraren hela tiden bygga upp självkänslan hos de elever, vilkas självförtroende är dåligt på grund av t. ex. studie-svårigheter. De elever som mobbas och de elever som blir föremål för mobbning har ofta ett dåligt självförtroende. Skolans *förmåga att ta hand om alla barn och ungdomar* och att ge var och en grundläggande medborgerlig fostran är en väsentlig faktor i kampen mot våldet. Av skrivelse den 15 december 1986 i ärendet till samtliga skolstyrelser m. fl. från SÖ:s generaldirektör framgår att SÖ ser över vissa delar av läroplanen för grundskolan. Utskottet utgår från att SÖ i sitt arbete tar upp de problem som utskottet här har behandlat. Det är vidare för lärarnas del nödvändigt att det blir klarlagt vad som är rimligt att kräva av dem (lärarrollen) och av hemmen (föräldrarollen), när det gäller barns fostran.

Frågan om det framtida statsbidragssystemets utformning tar utskottet upp under punkt 2 i detta betänkande (s. 31).

Utskottet vill avslutningsvis instämma i vad föredragande statsrådet i budgetpropositionen anför om elever, lärare och annan skolpersonal, nämligen att merparten av eleverna arbetar ambitiöst och skaffar sig goda kunskaper och färdigheter. Det är den verklighetsbild som ibland alltför lätt trängs undan när man i olika avseenden diskuterar skolans vardag och behovet av förändringar i skolan. Beträffande lärarna och den övriga skolpersonalen fortsätter statsrådet:

Den viktigaste resursen i skolan förutom eleverna själva är dess lärare och den personal som i övrigt arbetar där. Engagemang från deras sida är en absolut förutsättning för att skolan skall lyckas med sin svåra och viktiga uppgift att förmedla kunskaper och färdigheter till eleverna och att utveckla elevernas personlighet. Det är därför nödvändigt att de förändringar som vi vill genomföra för att förbättra skolan kan upplevas som motiverade av

dem som har att genomföra förändringen. Det är omöjligt att förändra skolan utan stöd av den personal som arbetar där. Skolan kan bara utvecklas *med* personalen. En nödvändig förutsättning är också att det omgivande samhället medverkar till att lärarnas ställning uppmärksammas och stärks.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub249 delvis, 1986/87:Ub269, 1986/87:Ub271, 1986/87:Ub298, 1986/87:Ub330 yrkande 1, 1986/87:Ub332, 1986/87:Ub334, 1986/87:Ub817 yrkande 1 och 1986/87:Ub827 yrkande 7.

Utskottet vill beträffande mobbning tillägga att det är väsentligt att frågan om mobbning inte får en tillfälligt ökad uppmärksamhet och att kampanjer mot mobbning inte blir punktinsatser utan förankras i det dagliga skolarbetet. Det konkreta arbetet mot mobbning måste alltid göras lokalt. Det är också väsentligt att föräldrar – framför allt föräldrar till mobbade barn och mobbade barn – känner sitt ansvar i detta sammanhang och gör en aktiv insats när mobbningsfall upptäcks.

5. Vikariat på lärartjänst

Det finns i dag fast anställda ersättare för lärare, s. k. fasta lärarvikarier. De ingår i en personalpool. Avsikten är att dennas storlek skall bestämmas genom en på erfarenhet grundad beräkning av det förväntade behovet av "vikarier" inför det kommande läsåret eller terminen. De kan anställas utan att man vid anställningstillfället i varje särskilt fall kan ange någon personanknytning mellan "vikarien" och den han vikarierar för. Dessa fasta lärarvikarier är anställda tills vidare vid viss skolform i kommunen. De har samma anställningstrygghet som andra fast anställda lärare. I propositionen anmäls att regeringen avser att vidta åtgärder för att stimulera intresset i kommunerna för att öka antalet fasta lärarvikarier i grundskolan.

Den andra typen av "vikarier" svarar mot vad man av hävd lagt in i begreppet vikarie, dvs. en ersättare som rycker in vid ett ej förutsebart behov av vikarie. Det föreligger här en klar identifikation mellan vikarien och den han vikarierar för (personanknutet vikariat). På grundval av förslag i skolförfattningsutredningens betänkande (SOU 1986:10 och 11) Enklare skolförfattningar föreslår föredragande statsrådet beträffande denna senare kategori att man inför ett system för anställning som överensstämmer med den ordning som finns på arbetsmarknaden i övrigt, dvs. anställning som vikarie för viss tid. Förslaget avser inte de fasta lärarvikarierna.

Bakgrunden till den ordning, som hittills gällt för de personanknutna vikarierna, är följande.

Genom folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 inordnades lärarna i det statliga lönesystemet. I reglementet fanns följande anställningsformer för lärare: ordinarie, extra ordinarie och extra. Vikarie som anställningsform och det personanknutna vikariebegreppet försvann i formell mening med den nya löneregleringen. Avsaknaden av ett vikariebe-

grepp skulle framdeles komma att visa sig komplicera lagen om anställningsskydd (LAS) på skolområdet.

Eftersom vikariebegreppet saknades på skolområdet blev och är de bestämmelser i LAS som avser vikarier (4 § första st., 5, 6 och 28 §§, jfr skolförordningen 17 kap. 1 §) inte tillämpliga på detta område. Inte heller blev bestämmelserna om tidsbegränsning av statligt löner reglerad anställning m. m. (1974:1007, omtryckt 1982:109) tillämpliga där. När de nämnda bestämmelserna om tidsbegränsad vikarieanställning inte får tillämpas på skolområdet, blir reglerna i 9 § Allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän och LAS om uppsägningstid de enda tillämpliga. För extra ordinarie lärare är uppsägningstiden tre månader från arbetsgivarens sida. Om läraren fyllt 35, 40 eller 45 år ökas uppsägningstiden till fyra, fem respektive sex månader. För extra lärare med eller utan behörighet är uppsägningstiden en månad från arbetsgivarens sida. Om läraren fyllt 25, 30, 35, 40 eller 45 år ökas uppsägningstiden till två, tre, fyra, fem respektive sex månader. För extra tjänsteman som förordnats på tillfällig anställning för högst tre månader i följd är uppsägningstiden åtta dagar.

Lärarens huvudanställningsform är tills vidare. Den skall tillämpas om anställningen är avsedd att vara hel termin (skolförordningen 17 kap. 47 a §). Försummar skolstyrelsen att iaktta den angivna uppsägningstiden om en, två, tre, fyra, fem eller sex månader blir den berörde berättigad till uppsägningslön. Den nuvarande ordningen innebär inte större anställningstrygghet för lärarna än den föreslagna. Sköts uppsägningarna enligt reglerna blir det inte fråga om uppsägningslön. I sin praktiska tillämpning medför emellertid enligt föredragande statsrådet systemet bl. a. ett administrativt krångligt uppsägningsförfarande, som man i en likartad situation för annan arbetstagare på arbetsmarknaden kan undvika genom att redan från början avtala om en tidsbegränsad anställning.

I motion 1986/87:Ub240 (vpk) yrkande 2 anförs att det av regeringen aviserade förslaget om att ta bort de fasta tjänsterna för lärarvikarier bör avvisas. Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) bör nuvarande system för tillsvidareanställning av vikarier inte ändras (yrkande 18). Man bör överväga att införa en minimigräns för antalet fasta lärarvikarier, eftersom detta har minskat under senare tid (yrkande 19). En likartad synpunkt förs fram i motion 1986/87:Ub827 yrkande 1 (fp) yrkande 8. I motionerna 1986/87:Ub276 yrkande 1 (fp), 1986/87:Ub300 (fp) och 1986/87:Ub312 (m) yrkande 13 avvisas regeringens förslag. I motion 1986/87:Ub276 yrkande 2 begärs särskilda åtgärder för korttidsanställda vikarier. I motion 1986/87:Ub214 (m) behandlas slutligen frågan om ersättare för lärare som förordnats som skolledare.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande.

Enligt budgetpropositionen är föredragande statsrådet inte beredd att ta ställning till skolförfattningsutredningens övriga förslag till personalförordning, eftersom det kräver ställningstaganden i flera principiellt viktiga frågor, bl. a. rörande skolledares och lärares åligganden. Statsrådet räknar med att under nästa budgetår kunna återkomma till regeringen med förslag att föreläggas riksdagen i dessa frågor.

Enligt utskottets mening bör inte frågan om vikariesystem brytas ut ur

kommande förslag till ny personalförordning. Mot den bakgrunden anser utskottet att frågan om vikariat på nytt bör föreläggas riksdagen och då i samband med att ett samlat förslag läggs fram rörande bl. a. skolledares och lärares åligganden. Förslagets effekter kan då bedömas bättre. Därvid är det av värde att få belyst vilket samband som finns mellan föreslaget vikariesystem och önskemålet om ett ökat antal tjänster för fasta lärarvikarier i en kommun (skolväsendets personalpool). Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med anledning av budgetpropositionen och motionerna 1986/87:Ub214, 1986/87:Ub240 yrkande 2, 1986/87:Ub276 yrkande 1, 1986/87:Ub300, 1986/87:Ub312 yrkande 13, 1986/87:Ub817 yrkandena 18 och 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 8 och med avslag på motion 1986/87:Ub276 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

6. Läromedel m. m.

För beredningsarbete inom utbildningsdepartementet har tillkallats en särskild sakkunnig med uppgift att kartlägga situationen på läromedelsområdet samt föreslå de åtgärder som kan anses påkallade. Den sakkunnige skall bl. a. ta upp frågor om elevernas tillgång till läroböcker, läroböckernas utformning och innehåll samt statens granskning av läroböcker.

Enligt motion 1986/87:Ub339 yrkande 2 (m) bör riksdagen hos regeringen begära att en parlamentarisk utredning skall se över läromedelsutbudet. Den innehållsmässiga kvaliteten på läroböckerna bör vara bättre än för närvarande, om skolans kunskapsförmedlande uppgift skall kunna genomföras. Utredningen bör sätta upp kriterier för vad som skall känneteckna en god lärobok. I motion 1986/87:Ub299 (fp) anförs att läromedelsituationen i skolan ytterst är en jämställdhetsfråga. Föräldrar med studietradition förser på egen bekostnad sina barn med de nödvändiga läroböckerna. En kartläggning av frekvensen låneläromedel respektive gåvoläromedel i kommunerna bör göras, liksom en undersökning av vilken kalkylerad respektive verklig avskrivningstid låneläromedel har. Utvecklingen av läromedelsanslaget i kommunerna under den gångna tioårsperioden bör också analyseras. Det är angeläget att förslag till åtgärder för en bättre läromedelsituation i grundskolan snarast lämnas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Som utskottet ser det kan man förvänta att de i motion 1986/87:Ub299 nämnda frågorna kommer att tas upp i utredningsarbetet utan något särskilt uttalande från riksdagens sida. I vad gäller utredningens sammansättning ankommer det på regeringen att fatta beslut om de former i vilka utredningsarbetet skall bedrivas. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub339 yrkande 2 och 1986/87:Ub299.

Enligt motion 1986/87:Ub211 (m) bör det krävas att varje skolbibliotek har fullständiga klassuppsättningar av moderna biblar och psalmböcker. De bör naturligt kunna användas i undervisningen. Detta krav bör beaktas när frågor om läromedel i skolan utreds. I motion 1986/87:Ub351 (fp) hävdas att regeringen bör uppdraga åt den statliga skoladministrationen att i en massiv informationskampanj till kommunala skolpolitiker m. fl. stryka

under att skolbiblioteken är en nödvändig resurs för att förverkliga läroplanen.

Utskottet erinrar om att skolbiblioteken står under kommunalt huvudmannaskap. Huruvida det i skolan skall finnas klassuppsättningar av nyöversatta biblar och moderna psalmböcker är en kommunal angelägenhet. Många skolor har klassuppsättningar av urkunder och bredvidläsningsböcker i ämnesrum eller klassrum, vilket är värdefullt. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub211.

Undervisningen i såväl grundskola som gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning förutsätter väl fungerande skolbibliotek. Att informera härom är redan nu en viktig tillsynsuppgift för den statliga skoladministrationen. Med hänvisning härtill föreslår utskottet avslag på motion 1986/87:Ub351.

I motion 1986/87:Ub241 föreslås att riksdagen beslutar om ett femårigt reinvesteringsprogram för att åstadkomma en bättre läromedelssituation i skolan. Staten bör årligen anvisa 100 milj. kr. som ett 50-procentigt stimulansbidrag för inköp av läromedel. I samma motion föreslås även ett femårigt reinvesteringsprogram om 300 milj. kr. per år för om- och tillbyggnad av lokaler (yrkandena 1 och 2). I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 16 föreslås att regeringen får i uppdrag att utforma förslag till ett särskilt stimulansbidrag i syfte att förbättra kommunernas läromedelsanskaffning. Bidraget bör för nästa budgetår föras upp med 25 milj. kr. på riksstaten.

Den i motionerna 1986/87:Ub241 och 1986/87:Ub817 yrkande 16 aktualiserade frågan om stimulansbidrag till kommun beträffande sådant, för vilket kommun nu har kostnadsansvaret, har principiell räckvidd. När det gäller läromedel ankommer det närmast på den aviserade läromedelsutredningen att överväga själva principfrågan. Med hänvisning till vad som i dag gäller i fråga om statligt och kommunalt kostnadsansvar på skolans område avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub241 yrkandena 1 och 2 och 1986/87:Ub817 yrkande 16.

7. Skolmåltider

Enligt motion 1986/87:Ub241 (vpk) yrkande 3 bör det skrivas in i skollagen att eleverna utan kostnad skall ha tillgång till skolmåltider motsvarande minst en tredjedel av dagens näringsbehov. I motion 1986/87:Ub246 (c) anses det angeläget att regeringen tar initiativ till överläggningar i första hand med Svenska kommunförbundet i syfte att åstadkomma en basstandard för skolmaten.

Utskottet vill hänvisa till utbildningsutskottets betänkande 1986/87:6 (s. 14), där utskottet konstaterar att det inte föreligger någon lagstadgad skyldighet att låta eleverna få kostnadsfria skolmåltider. Utskottet är inte berett att föreslå någon ändring härvidlag. Motion 1986/87:Ub241 yrkande 3 avstyrks.

Frågan om en god basstandard på skolmaten bör diskuteras på lokal nivå, i första hand mellan kommunala politiker och de i kommunen bosatta föräldrarna. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub246.

Riksdagen beslöt under riksmötet 1982/83 om ett nytt statsbidragssystem för fristående skolor för skolpliktiga elever. Enligt beslutet skall det ankomma på regeringen att förklara fristående skolor berättigade till statsbidrag enligt de riktlinjer som angetts av riksdagen. För att en fristående skola skall kunna få statsbidrag skall den genom sin pedagogik eller särskilda inslag i verksamheten eller på annat sätt kunna ge erfarenheter av värde för det offentliga skolväsendet eller komplettera detta i något annat allmännyttigt avseende. Antalet elever i fristående skolor med statligt stöd utgjorde läsåret 1985/86 ungefär 5 promille av antalet skolpliktiga elever i riket. Bidraget per elev utgör drygt 40% av det genomsnittliga statsbidraget per elev i grundskolan (prop. 1982/83:1 s. 31–32, 43 och 45, UbU 1982/83:10 s. 15). Statsbidraget är elevrelaterat. Det nuvarande statsbidraget till grundskolan består främst av basresurser (grupprelaterade bidrag) och en förstärkningsresurs (elevrelaterat bidrag).

Riksdagen beslöt under riksmötet 1983/84 om ett nytt statsbidragssystem för fristående skolor på gymnasial nivå, i första hand för de skolor som inte har statligt reglerade tjänster. Det skall ankomma på regeringen att medge statsbidrag till skola som genom sitt utbildningsinnehåll i något väsentligt avseende skiljer sig från det som förekommer inom det offentliga skolväsendet eller vars undervisning har en särskild pedagogisk uppläggning med avseende på t. ex. tim- eller kursplaner. Bidraget till fristående skolor på gymnasial nivå är elevrelaterat. Det nuvarande statsbidragssystemet för gymnasieskolan är knutet till kommunernas skolorganisation och bidraget är i huvudsak grupprelaterat. Den 1 juli 1987 ändras detta statsbidragssystem (prop. 1985/86:97, UbU 1985/86:37, rskr. 1985/86:357). Bidraget kommer då att i stor utsträckning ges i förhållande till antalet elever (elevrelaterade tilläggsresurser).

I motion 1986/87:Ub817 (c) konstateras att de fristående skolorna fortfarande har ekonomiska problem, trots statsbidragen. Bidragen är, heter det i motionen, blygsamma i jämförelse med bidragen till det kommunala skolväsendet. Riksdagen bör därför uttala att tiden nu är mogen för att pröva en höjning av bidragsnivån (yrkande 30 delvis). Enligt motionerna 1986/87:Ub812 (m) yrkandena 16 samt 22 delvis bör riksdagen hos regeringen begära förslag till nya statsbidragsbestämmelser utifrån principen att statsbidrag skall utgå per elev och motsvara ungefär de kostnader staten har för likartad kommunal utbildning. Samma yrkande finns i motionerna 1986/87:Ub209 (m), 1986/87:Ub224 (c), 1986/87:Ub329 (m) yrkande 1 och 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 18. Motionärerna anser vidare att utgångspunkten för bedömningen av frågan om statsbidrag till en fristående skola inte skall inskränkas till vad skolan tillför det allmänna skolväsendet. Det bör, menar motionärerna, betraktas som ett allmänt intresse att tillgodose önskemål från föräldrar och elever när det gäller val av skola under förutsättning att den fristående skolan uppfyller vissa grundläggande kvalitativa krav. Nuvarande alltför snäva kriterier för att en fristående skola skall få bidrag bör därför ändras.

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 30 delvis föreslås ett förenklat prövningsförfarande för att erhålla statsbidrag till nya fristående skolor. I

de fall den sökande skolan uppfyller de kriterier som fastställts av riksdagen och den berörda kommunen tillstyrker ansökan, bör SÖ kunna fatta beslut i regeringens ställe. I de fall SÖ avslår en ansökan skall den sökande skolan kunna anföra besvär hos regeringen. Enligt motion 1986/87: Ub812 (m) yrkande 22 delvis bör den myndighet som regeringen bestämmer kunna fatta beslut om stöd.

Enligt yrkande 20 i motion 1986/87: Ub827 (fp) bör åtgärder vidtas för att stimulera ett samarbete mellan fristående skolor och högskoleenheter med lärarutbildning.

I nämnda åtta motionsyrkanden tas fyra frågor upp, nämligen villkoren för statligt stöd till fristående skola, nivån på statsbidraget, på vilken beslutsnivå frågan om statsbidrag skall avgöras – av regeringen eller av den statliga skoladministrationen – och slutligen hur samarbetet mellan fristående skolor och högskoleenheter med lärarutbildning skall kunna stimuleras.

Utskottet vill med anledning av motionerna redovisa följande.

SÖ fick år 1983 regeringens uppdrag att utvärdera 13 fristående skolor på grundskolenivå. Utvärderingen skulle resultera i en bedömning av i vilken utsträckning och hur erfarenheter från dessa skolor skulle kunna överföras till det allmänna skolväsendet. SÖ:s utvärdering jämte rapporten Fristående skolor och alternativ pedagogik (R 86:23) överlämnades till regeringen den 11 april 1986.

Av rapporten framgår bl. a. att fristående skolor själva väljer och anställer sina lärare och att skolorna därmed har lätt att få ett väl fungerande lärarlag som kan utveckla en pedagogisk samsyn i sitt arbete. Det är enligt SÖ av stor betydelse för en skola att dess lärare utvecklar en sådan samsyn. Lärogången i olika ämnen kan vidare variera i fristående skolor jämfört med grundskolan. Erfarenheter från fristående skolor visar enligt SÖ också på ett väl fungerande samarbete mellan hem och skola. Dessa erfarenheter kan man, utöver uppläggningsarbetet i kommunen, enligt SÖ dra nytta av i det lokala utvecklingsarbetet i kommunen. I fråga om sådant utvecklingsarbete anses det lämpligt att kontakter tas direkt mellan intresserade och geografiskt lämpligt belägna skolor och de fristående skolorna. Bland andra områden som kan komma i fråga för ett samarbete nämner SÖ lärarutbildning (praktik) och lärarfortbildning (studiebesök). I slutet av sin skrivelse aktualiserar SÖ frågan om modifiering av de kriterier som i dag finns för statsbidrag till fristående skolor.

Nivån på statsbidraget till fristående skola är självfallet inte en gång för alla given. Så länge statsbidragssystemet för det offentliga skolväsendet i första hand är grupprelaterat, framstår det som angeläget att ha en sådan nivå på det elevrelaterade bidraget till fristående skolor, att detta jämte bidraget till det kommunala skolväsendet innebär i stort samma kostnader för staten jämfört med om alla elever går i den kommunala skolan. SÖ har på regeringens uppdrag gjort en översyn av gällande statsbidragsbestämmelser för grundskolan (Ds U 1984: 16–18). I beredningsarbetet beträffande ett nytt statsbidragssystem för grundskolan kommer såväl ett elevrelaterat bidrag som andra bidragsmodeller att bli föremål för överväganden. Som redovisats i det föregående kommer statsbidraget till gymnasieskolan

fr. o. m. den 1 juli 1987 att förändras så att det i stor utsträckning ges i förhållande till antalet elever i kommunens gymnasieskola.

Utskottet vill erinra om att SÖ:s skrivelse till regeringen om utvärdering av vissa fristående skolor på grundskolenivå är föremål för remissbehandling. Det finns anledning att räkna med att de i motionerna berörda frågorna kommer upp i det sammanhanget. Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringens beredning av ärendet bör avvaktas. Därmed avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub209, 1986/87:Ub224, 1986/87:Ub329 yrkande 1, 1986/87:Ub812 yrkandena 16 och 22, 1986/87:Ub817 yrkande 30 och 1986/87:Ub827 yrkandena 18 och 20.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 19 anförs att det statliga stödet till fortbildning är omfattande. Lärare vid en fristående skola har i dag inte möjlighet att få tillgång till denna resurs. Enligt motionärerna är det rimligt att lärare vid en statsunderstödd fristående skola i en kommun får viss del av medlen till lokal skolutveckling i kommunen.

Utskottet vill peka på att i det statsbidragsbelopp per elev som utgår till fristående skola får anses ingå även bidrag till kostnader för personalens fortbildning (jfr dock UbU 1985/86:13, s. 5, om riksinternatskolor). Med hänvisning till bidragskonstruktionen avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub827 yrkande 19.

I motion 1986/87:Ub315 (fp) yrkande 3 behandlas en särskild fråga, nämligen om skola som förklarats statsbidragsberättigad skall få bidrag till det faktiska antalet elever vid skolan eller till en begränsad del. Motionen avser Hillelskolan, som är en låg- och mellanstadieskola för judiska elever i Stockholmsområdet. Skolan har ett mellanstadium med två paralleller under uppbyggnad. Per capitabidrag utgår innevarande läsår för 208 elever, medan det finns 219 elever i undervisning. Vid full utbyggnad beräknas skolan ha 240 elever. Riksdagen föreslås uttala att skolan skall få bidrag för det faktiska antalet barn i skolan.

Enligt utskottets mening bör normalt i skolas elevunderlag få inräknas det faktiska antalet skolpliktiga elever vid skolan, när elevbidrag utgår med belopp enligt den lägsta nivån (jfr förordning 1983-04-04 om belopp för bidrag till fristående skolor redovisningsåret 1983/84). Hillelskolan, som inrättades år 1955, har ett något högre statsbidragsbelopp per elev än de skolor som inrättats år 1983 och senare. Därför finns en elevtalsram. Enligt de bestämmelser som gäller för bl. a. Hillelskolan kan emellertid regeringen, om det finns särskilda skäl, bestämma att det särskilda bidraget per elev får utgå på oförändrad nivå även vid utökat antal elever. Utskottet har erfarenhet att regeringen avser att i positiv anda behandla den nu aktuella framställningen i ärendet från Hillelskolan. Med hänsyn härtill anser utskottet att yrkande 3 i motion 1986/87:Ub315 inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

9. Tillgodosedande av föräldrars och elevers önskemål vid val av kommunal skolenhet i kommunen

Enligt motion 1986/87:Ub812 (m) yrkande 15 bör riksdagen hos regeringen begära förslag till sådan ändring av skollagen att elev och föräldrar ges rätt

att välja skola i det kommunala skolväsendet. I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 21 hävdas att föräldrar och elever bör ha större frihet än i dag att välja skola inom det kommunala skolväsendet. Vidare bör det finnas ökade möjligheter för de olika kommunala skolorna att profilera sig. En konsekvens av ett fritt val av skola blir att varje kommunal skola måste anstränga sig för att upprätthålla kvaliteten på sin undervisning och skapa en god undervisningsmiljö. Ökade valmöjligheter får enligt motionärerna konsekvenser för planeringen. Skolorna måste därför ha besked i god tid om hur många elever som de skall planera för. Detta anses vara möjligt att åstadkomma genom att föräldrar i god tid anmäler sitt barn till den skola där det skall gå. Så sker i t. ex. Danmark.

Regeringen har den 11 juni 1986 meddelat bestämmelser om skolenheter m. m. i 2 kap. 23 § och 7 kap. 11 § skolförordningen. Av dessa bestämmelser framgår att elevers och föräldrars önskemål skall vara *en* av grunderna när elever fördelas på skolenheter i en kommun. Då motionärernas synpunkter därmed får anses vara i stort tillgodosedda, finner utskottet att riksdagen bör avslå motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 15 och 1986/87:Ub827 yrkande 21.

10. Hemställen

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *en utredning om styrning på skolområdet* att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub817 yrkandena 14 och 15,

2. beträffande *en särskild utredning på utbildningsområdet* att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub242 yrkande 1 och 1986/87:Ub801,

3. beträffande *elev- och föräldrainflytande i skolan* att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub281 yrkande 2 h, 1986/87:Ub817 yrkande 4 och 1986/87:Ub827 yrkande 3,

4. beträffande *fackligt arbete under skoltid för elever m. m.* att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub281 yrkandena 2 f och 2 g,

5. beträffande *mobbning bland elever m. m.* att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub249 delvis, 1986/87:Ub269, 1986/87:Ub271, 1986/87:Ub298, 1986/87:Ub330 yrkande 1, 1986/87:Ub332, 1986/87:Ub334, 1986/87:Ub817 yrkande 1 och 1986/87:Ub827 yrkande 7,

6. beträffande *vikariat på lärartjänst* att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub214, 1986/87:Ub240 yrkande 2, 1986/87:Ub276 yrkande 1, 1986/87:Ub300, 1986/87:Ub312 yrkande 13, 1986/87:Ub817 yrkandena 18 och 19 och 1986/87:Ub827 yrkande 8 och med avslag på motion 1986/87:Ub276 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

7. beträffande *en utredning om läromedlen i skolan* att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub299 och 1986/87:Ub339 yrkande 2,

8. beträffande *klassuppsättningar av moderna biblar och psalmböcker*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub211,

9. beträffande *skolbiblioteken*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub351,

10. beträffande *ett stimulansbidrag för inköp av läromedel m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub241 yrkandena 1 och 2 och 1986/87:Ub817 yrkande 16,

11. beträffande *skolmåltider*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub241 yrkande 3.

12. beträffande *överläggningar om basstandard på skolmaten*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub246,

13. beträffande *vissa förslag rörande fristående skolor*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub209, 1986/87:Ub224, 1986/87:Ub329 yrkande 1, 1986/87:Ub812 yrkandena 16 och 22, 1986/87:Ub817 yrkande 30 och 1986/87:Ub827 yrkandena 18 och 20.

14. beträffande *medlen till lokal skolutveckling i kommun*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub827 yrkande 19,

15. beträffande *bidrag till det faktiska antalet elever vid Hillel-skolan*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub315 yrkande 3,

16. beträffande *tillgodoseende av elevers och föräldrars önskemål vid val av skolenhet inom det kommunala skolväsendet*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 15 och 1986/87:Ub827 yrkande 21.

2. Särskilda insatser inom skolområdet. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

Regeringen har under punkt B 11 (s. 84–88)

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om tilldelning och användning av medel för särskilda insatser inom skolområdet,

dels föreslagit riksdagen att till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1987/88 anvisa ett anslag av 192 700 000 kr.

Vidare har regeringen under punkt B 12 (s. 89–103) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om minskning av förstärkningsresursen,

2. godkänna vad som i propositionen har förordats om basresursmedeltal för mellanstadiet under läsåret 1988/89–1990/91,

3. godkänna vad som i propositionen har förordats om poängberäkning av klass från specialskola som förlagts till skolanläggning för grundskola,

4. godkänna vad som i propositionen har förordats om indragning av nuvarande statsbidrag till samlad skoldag,

5. godkänna vad som i propositionen har förordats om bidrag för utveckling av en samlad skoldag,

6. godkänna vad som i propositionen har förordats om bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet,

7. godkänna vad som i propositionen har förordats om bidrag till matematikundervisningen i skolan,

8. till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 15 017 000 000 kr.

Slutligen har regeringen under rubriken Utvecklingsarbete i grundskola och gymnasieskola (s. 24–35) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena.

Motionerna

1986/87:Ub203 av Olle Aulin (m) och Rune Rydén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statsbidrag skall utgå till Bladins skola i Malmö i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub204 av Rune Evensson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändrade regler för tillsättande av lärartjänster.

1986/87:Ub219 av Olle Aulin (m) och Sten Andersson i Malmö (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att statsbidrag skall utgå till Mariaskolan i Malmö.

1986/87:Ub221 av Alf Svensson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om klassernas storlek;

4. att riksdagen till bas- och förstärkningsresurser för budgetåret 1987/88 anslår 400 milj. kr utöver vad regeringen har föreslagit,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökade inslag av praktiska och estetiska ämnen i skolundervisningen.

1986/87:Ub240 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen beslutar att under bil. 10 Utbildningsdepartementet B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 340 000 000 kr. förhöjt anslag.

1986/87:Ub253 av Ulla Tillander (c) och Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att statsbidrag skall utgå till Bladins skola och Mariaskolan i Malmö.

1986/87:Ub278 av Barbro Sandberg (fp) och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående att införa ämnet datalära i skolförordningen.

1986/87:Ub279 av Barbro Sandberg (fp) och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående bestämt timtal för ämnet maskinskrivning i grundskolan.

UbU 1986/87:12

1986/87:Ub281 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna:
 - b. att hemläxorna i grundskolan avskaffas,
 - c. att allmän och särskild kurs avskaffas på högstadiet,
 - d. att bestraffningarna i skolan avskaffas.

1986/87:Ub287 av Barbro Sandberg (fp) och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ändring i skolförordningen såvitt avser vissa lärartjänster.

1986/87:Ub289 av Barbro Sandberg (fp) och Karl-Göran Biörsmark (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om delad klass i ämnet bild på grundskolans högstadium.

1986/87:Ub304 av Karin Israelsson (c) och Gunhild Bolander (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stödet till funktionshindrade elevers skolgång i grundskola och gymnasieskola behandlas enligt motionens förslag.

1986/87:Ub306 av Erling Bager (fp) och Börje Stensson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om konkretisering av målen för trafikantutbildningen i skolan.

2. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att verka för att varje elev, oberoende av rektorsområde, får ta del av en kontinuerlig trafiksäkerhetsundervisning som syftar till att öka elevens förmåga att klara sig i trafiken.

1986/87:Ub315 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående statsbidrag till Högländsskolan och Mariaskolan.

1986/87:Ub328 av Gunhild Bolander m. fl. (c) vari med hänvisning till vad som anförts i motion 1986/87:So260 – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna behovet av att bibehålla och utveckla nuvarande stödresurser inom skolområdet.

1986/87:Ub330 av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om grundskoleutbildningens betydelse för en jämn social rekrytering till gymnasieskolan och högskolan,

3. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen omgående får i uppdrag att utarbeta ett kommentarmaterial till läroplan för grundskolan (Lgr 80) med det innehåll som angetts i motionen.

1986/87: Ub331 av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utan hinder av bestämmelserna i skolförordningen utfärda föreskrifter och allmänna råd beträffande försöksverksamhet med en sådan organisation av undervisningen i grundskolan som redovisas och motiveras i motionen.

1986/87: Ub338 av Eva Johansson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen avslår den i budgetpropositionen föreslagna besparing- en om 149 milj. kr på anslaget Särskilda åtgärder i grundskolan i samband med att detta anslag omvandlas till det nya anslaget Särskilda insatser inom skolområdet,

2. att riksdagen avslår den föreslagna besparingen om 11,2 milj. kr på anslaget Bidrag till den samlade skoldagen i samband med att detta anslag omvandlas till anslaget Utveckling av samlad skoldag,

3. att riksdagen avslår den föreslagna minskningen av förstärkningsre- sursen motsvarande 71 milj. kr under förutsättning att anslaget till statsbi- drag till lärarlöner nedräknas och/eller periodiseringen av förskott på stats- bidragen till kommunernas skolverksamhet förändras så att en sammanta- gen besparingseffekt motsvarande 231,2 milj. kr uppnås.

1986/87: Ub340 av Ulla Tillander (c) och Karin Israelsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående beslut om sänkt skolpliktsålder.

1986/87: Ub344 av Wiggo Komstedt (m) vari yrkas att riksdagen hos rege- ringen anholder att skolöverstyrelsen ges i uppdrag att överväga möjlighe- terna att införa trafikutbildning bland s. k. fria aktiviteter i grundskolan.

1986/87: Ub806 av Lars Brunander (c) och Marianne Andersson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett särskilt stöd till små skolenheter.

1986/87: Ub812 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kunskaps- målet och den enskildes kunskapsutveckling skall ges prioritet framför andra uppgifter i skolarbetet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjer för undervisningen i svenska,

3. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av grundskolans läro- plan i syfte att markera de enskilda ämnenas ställning,

4. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av grundskolans läro- plan i syfte att garantera tillräcklig tid för det centrala ämnesinnehållet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om repetition av årskurs,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till tidigare skolstart i enlighet med vad som i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om försöksverksamhet med en tidigare skolstart,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ökade valmöjligheter i högstadiet i enlighet med vad som i motionen anförts,

14. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till riktlinjer för skolans fostrande uppgift i enlighet med vad som i motionen anförts.

1986/87:Ub817 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om goda kunskaper och kvalitet i undervisningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolans fostrande roll,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolans resurser,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolan som ett kulturcentrum,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av resurser för att bibehålla små skolenheter,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skolans matematikundervisning,

23. att riksdagen med avslag på regeringens besparingsförslag beslutar tillföra anslaget B 11. Särskilda insatser på skolområdet, 169 milj. kr, varav 149 milj. kr avser grundskolan och 20 milj. kr gymnasieskolan,

24. att riksdagen beslutar att tillföra anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolan för uteblivna statsbidrag på grund av elevminskningen,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om användningen av dessa resurser för att åstadkomma mindre klasser/undervisningsgrupper och för att bibehålla nedläggningshotade skolor,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffandet av det särskilda basresursmedeltalet för mellanstadiet,

27. att riksdagen, med avslag på regeringens besparingsförslag, beslutar tillföra anslaget B 12 bas- och förstärkningsresurser 71 milj. kr. till fria aktiviteter inom skoldagens ram,

28. att riksdagen beslutar avskaffa statsbidraget till den samlade skoldagen och i samband därmed hela det regelsystem som styr verksamheten,

29. att riksdagen beslutar att avslå regeringens förslag om ett särskilt stimulansbidrag för den samlade skoldagen,

31. att riksdagen med avslag på regeringens förslag om en engångsbesparing på statsbidraget till lokal skolutveckling beslutar tillföra anslaget 16 milj. kr.

1986/87:Ub827 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som angetts i motionen om skolplikt från sex års ålder,

6. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. anslå 25 000 000 kr. mindre än vad regeringen har föreslagit samt att motsvarande belopp anslås under ett nytt anslag B 23. Bidrag till drift av små skolor,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anges om särskilda undervisningsgrupper för störande elever,

12. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till besparing på förstärkningsresursen.

13. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. anslå 270 000 000 kr. för en höjning av förstärkningsresursen i syfte att genomföra ett kvalitetsprogram för skolan,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett kvalitetsprogram för skolan,

22. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett elevanknutet statsbidragssystem för grundskolan.

1986/87:Ub828 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt elevbaserat statsbidragssystem till grundskolan,

2. att riksdagen beslutar om möjlighet till en friare användning av förstärkningsresursen i enlighet med vad som i motionen anförts,

11. att riksdagen beslutar att ändra benämningen på anslag B 11 till Regionala åtgärder för elever med handikapp samt för budgetåret 1987/88 anvisa ett reservationsanslag av 16 100 000 kr.,

12. att riksdagen beslutar att från det av regeringen föreslagna anslaget B 11. Särskilda insatser inom skolområdet till anslaget B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. överföra 70 000 000 kr. till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen samt 96 600 000 kr. till anslagsposten Särskild undervisning,

13. att riksdagen avslår förslaget att under anslaget B 12. inrätta en ny anslagspost benämnd Utveckling av samlad skoldag,

14. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12 till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet gällande matematik och svenska för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 5 350 000 kr.,

15. att riksdagen beslutar att till fortbildning i matematik för mellanstadielärare utöver regeringens förslag för budgetåret 1987/88 anvisa 10 650 000 kr.,

16. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12 till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen utöver regeringens förslag för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 101 000 000 kr.,

17. att riksdagen beslutar att utöver regeringens förslag anvisa 40 000 000 kr. för att sänka basresursmedeltalet för mellanstadiet till 22,58,

19. att riksdagen beslutar att under anslaget B 12 till hemspråksundervisning för budgetåret 1987/88 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 40 000 000 kr. sänkt anslag,

20. att riksdagen beslutar att till anslagsposten Lokal skolutveckling under anslaget B 12 för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 21 650 000 kr.,

21. att riksdagen beslutar att till anslaget B 12 överföra anslagsposten Särskild undervisning samt att för detta ändamål för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 96 600 000 kr..

22. att riksdagen beslutar att till B 12. Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 15 183 600 000 kr.

Utskottet

1. Översyn av läroplanen för grundskolan

Den nuvarande läroplanen för grundskolan – Lgr 80 – fastställdes av regeringen år 1980 efter riksdagsbeslut våren 1979. Generellt bör man enligt föredragande statsrådets mening vara försiktig med att ändra läroplaner. Detta hindrar enligt hans mening inte, speciellt mot bakgrund av den ändock relativt långa tid som gått sedan riksdagen och regeringen beslöt om läroplanen, att det på ett par års sikt kan finnas anledning att samlat göra vissa ändringar av läroplanen. I propositionen anförs att SÖ fått i uppdrag att redovisa underlag för en definition av grundläggande färdigheter i framför allt vissa basämnen. Visar SÖ:s arbete att den tid som står till disposition för ett ämne inte står i proportion till de mål som fastställts för ämnet finns det enligt föredragande statsrådet anledning att överväga att antingen öka tiden för ämnet eller att sänka ambitionerna till en mer realistisk nivå.

Läroplansfrågor av generell karaktär tas upp i fem motioner.

Kunskapsmålet bör enligt motion 1986/87:Ub812 (m) prioriteras i skolan. Samtidigt bör skolan på olika sätt stötta föräldrarna i deras fostrande uppgift när det gäller goda arbetsvanor, ordning och etiska regler. I ämnet svenska bör kraven på korrekt behandling av svenska språket och studiet av skönlitteratur lyftas fram. När det gäller orienteringsämnena på högstadiet bör ämnesstrukturen inte lösas upp. Kraven på att skolan skall få plats med alltmer på schemat har lett till att man inte får tillräcklig tid för det centrala i de olika ämnena. Kursplanerna måste därför rensas från sådant som kan anses vara mer umbärligt. Motionärerna anser därjämte att rätt ställda krav på eleven är en hjälp till fortsatta framsteg. Till de nödvändiga kraven hör att eleven för att gå vidare måste ha de kunskaper som behövs för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Den som inte har tillräckliga kunskaper bör få repetera årskursen. Riksdagen bör vidare begära förslag till ökade valmöjligheter på högstadiet (yrkandena 1, 2, 3, 4, 6, 10, 14).

Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkandena 2 och 3 måste skolan såväl bibringa eleverna goda kunskaper och träna deras färdigheter som utveckla deras personliga egenskaper och förbereda dem för vuxenlivet med alla dess krav och möjligheter. Motionärerna anser att riksdagen som sin mening bör ge detta till känna för regeringen.

Enligt motion 1986/87:Ub330 (m, fp, c) yrkandena 2 och 3 slår brister i grundskolans undervisning särskilt hårt mot elever från hem utan studietraditioner. Utformningen av grundskoleundervisningen har enligt motionärerna stor betydelse för en jämn social rekrytering till gymnasieskolan och högskolan. Lgr 80 anses vara ett experiment i så måtto att det i den

inte står mycket om vad eleverna skall kunna. Vad som händer i klassrummen under lektionerna är lärarens och elevens ensak. Det finns risk för att staten därmed avsäger sig ansvaret för innehållet i undervisningen. Motionärerna, som önskar en uppstramning av nuvarande läroplan i form av en konkret grundkurs, hemställer att riksdagen hos regeringen begär att SÖ omgående får i uppdrag att utarbeta ett kommentarmaterial av sådant slag till Lgr 80.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

Genom grundskolan, gymnasieskolan och andra motsvarande skolformer anordnar samhället utbildning för barn och ungdomar. Utbildningens allmänna mål är att ge eleverna kunskaper, utveckla deras färdigheter och i samarbete med hemmen främja deras utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar (skollagens inledande paragraf).

Viktigt av kunskaper är ett centralt tema i budgetpropositionen. Föredragande statsrådet framhåller att elever med bristande kunskaper och färdigheter i grundläggande kommunikations- och färdighetsämnen löper betydande risker att få problem med sin fortsatta skolgång och längre fram kanske också i arbetslivet. Skolan, och då i första hand lärarna, måste därför tidigt uppmärksamma vilka elever som har brister i detta avseende och vidta lämpliga åtgärder för att stödja dem. Ett viktigt hjälpmedel för sådana kunskapskontroller är de diagnostiska uppgifter som SÖ tagit fram för grundskolans låg- och mellanstadier. Statsrådet finner det angeläget att SÖ fortsätter arbetet med att utveckla diagnostiska uppgifter för bl. a. grundskolan i de grundläggande kommunikations- och färdighetsämnena. På högstadiet bör enligt statsrådet standardproven i matematik, svenska och engelska vara obligatoriska.

Av Lgr 80 framgår att frågor rörande elevernas fostran (arbetsvanor, ordning etc.) bör ingå i den samverkan som skall finnas mellan skola och hem. Utskottet kan vidare konstatera att brister som iakttagits i fråga om läroplanen i matematik och svenska föranleder åtgärder för att förbättra situationen. När det gäller t. ex. ämnet svenska i grundskolan skall SÖ i maj 1987 lämna vissa kursplaneförslag till regeringen, bl. a. avseende skrivning och litteraturläsning.

Försöksverksamheter med s. k. dubbla tillval finns vid ett antal skolor efter särskild framställan från den aktuella kommunen och efter särskilt medgivande från regeringen. SÖ har fått i uppdrag av regeringen att undersöka frågan om tillvalet på grundskolans högstadium och kommer att redovisa sitt uppdrag senast den 1 november 1987. I uppdraget ligger att SÖ skall utreda möjligheterna att ha ett språktillval jämte ett annat tillval.

Eleverna får på ett annat sätt än förr information i skiftande ämnen genom t. ex. tidningar, radio och television. När det gäller stoffmängden i skolan är det därför viktigt att sådant angeläget lärostoff prioriteras som eleverna inte kan inhämta på annat sätt än genom skolans undervisning. Regeringen har uppdragit åt SÖ att utarbeta underlag för precisering av grundläggande kunskaper och färdigheter i centrala ämnen. Arbetet med detta kan ses som ett led i utvecklingen av de nuvarande kursplanerna till att bli ett bättre planeringsunderlag för arbetet i skolan än vad de för-

närvarande är. Därvid uppmärksammar SÖ särskilt hur man skall kunna beskriva en grundkurs som alla behöver inhämta för att få den medborgerliga kompetens som grundskolan skall ge. Av budgetpropositionen (s. 8) framgår bl. a. att insatser för att bryta den sociala snedrekryteringen till högskolan – för att vara verksamma – i hög grad måste ta sikte på att förändra elevers studieattityder inom bl. a. grundskolan.

Utskottet, som finner det värdefullt att kursplanerna utvecklas på sätt som redovisats, föreslår med hänvisning till vad som anförts att riksdagen avslår motionerna 1986/87: Ub330 yrkandena 2 och 3, 1986/87: Ub812 yrkandena 2, 3, 4, 6, 10 och 14 och 1986/87: Ub817 yrkandena 2 och 3.

Enligt motion 1986/87: Ub331 (m, fp, c) blir i de stora klasserna i grundskolan skillnaderna i studieförutsättningar och snabbhet att arbeta mellan eleverna stora. För att lösa de svagpresterande elevernas problem bör man pröva att låta dem gå i årskurslösa klasser (stadieklasser). Innehållet i de första årens undervisning där bör vara mindre prestationsinriktat, ungefär så som i Waldorfskolan. Genom att årskursindelningen är slopad bör den grundläggande kunskapsstillväxten för vissa elever kunna få ta något mer tid än för andra. Vidare kan i detta sammanhang en ökad individualisering och självverksamhet sättas i system redan från början. Lärartätheten i dessa årskurslösa klasser bör vara så stor som de lokala utbildningsresurserna medger. Det är viktigt att i dessa stadielklasser söka skapa en undervisningssituation där eleverna med bevarad självkänsla kan få skaffa sig kunskaper.

Enligt vad utskottet inhämtat har SÖ utgivit ett kommentarmaterial Åldersintegrerad undervisning på låg- och mellanstadiet (1985:15). I grundskolan har under senare tid av pedagogiska skäl vuxit fram en årskurslös, åldersintegrerad undervisning med en viss spridning till mellanstadiet. Den årskurslösa undervisningen bör dock inte leda till att eleverna redan från skolstarten grupperas efter en förmodad studieförmåga, eftersom de utvecklas i olika takt. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motion 1986/87: Ub331.

I motion 1986/87: Ub281 (vpk) yrkandena 2 b, 2 c och 2 d föreslås att man avskaffar hemläxor, allmän och särskild kurs på högstadiet och bestraffningar i skolan.

Enligt rapporten (DsU 1986:5) Matematik i skolan är hemarbetstiden för elever i Sverige mycket kort jämfört med förhållandet i andra länder (s. 59–61). Utskottet vill vidare erinra om vad som anförs i Lgr 80 (s. 50) om hemuppgifter. De utgör en del av skolans arbetssätt. Att lära eleverna att ta ansvar för en uppgift avpassad efter deras individuella förmåga, är en väsentlig del av den karaktärsdanning som skolan skall ge. Om elever av särskilda skäl inte kan utföra en given uppgift i hemmet bör det enligt Lgr 80 ingå som en naturlig del i skolans planering att i olika former hjälpa dem att fullgöra uppgifterna i skolan.

SÖ har den 9 september 1980 på regeringens uppdrag fastställt föreskrifter och anvisningar beträffande hemuppgifterna. Därvid stryks under att hemuppgifterna bör anpassas till de enskilda elevernas förutsättningar. Elever måste kunna få arbeta mot gemensamt uppställda mål på olika sätt

och på olika tid. Genom att också arbeta hemma får eleverna möjlighet att använda så lång tid de behöver. De elever som arbetar långsamt får dock enligt SÖ inte rutinmässigt ges i uppgift att göra färdigt den del av dagens arbete som de inte hunnit med i skolan för att kunna hålla jämna steg med kamrater som arbetar snabbare. Speciell uppmärksamhet skall ägnas de elever som har svårigheter av olika slag. Skolan bör t.ex. samråda och samplanera med föräldrar till barn med handikapp om deras arbetssituation.

Regeringen har gett skolöverstyrelsen i uppdrag att utreda frågan om alternativkurser. Uppdraget kommer att redovisas i juli 1987.

Av 2 kap. 5 § regeringsformen följer att kroppsbestraffning är förbjuden. Kvarstannande i skolan för högst en timme efter skoldagens slut kan åläggas en elev enligt skolförordningen 6 kap. 28 §. Detta kvarstannande skall ske under uppsikt. Kvarstannandet skall inte ses som en bestraffning utan som en möjlighet för skolan att, som framgår av första stycket i nämnda paragraf, "söka utreda orsakerna till beteendet, klargöra innebörden av det inträffade och varna för upprepning". Samråd med föräldrarna skall också äga rum om så behövs. Det måste bedömas som angeläget att behålla den möjlighet som nu finns enligt skolförordningen att vidta sådan åtgärd.

Med hänvisning till vad som redovisats avstyrker utskottet motion 1986/87: Ub281 yrkandena 2 b, 2 c och 2 d.

Beträffande frågan om språken i grundskolan hänvisar utskottet till sitt betänkande UbU 1986/87:14 om anslag till gymnasieskolan, m. m. (avsnittet 3.4 Språkprogrammet i ungdomsskolan).

2. Undervisning och betygsättning i orienteringsämnena på grundskolans högstadium

Gällande förordning med provisoriska bestämmelser om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena på grundskolans högstadium m. m. innebär bl. a. följande. När undervisningen anordnas i enskilda orienteringsämnena, skall den enligt Lgr 80 för ämnesgruppen tillgängliga timtiden fördelas på de i gruppen ingående ämnena efter i huvudsak samma proportioner som gällde enligt 1969 års läroplan för grundskolan. Betyg skall ges i varje enskilt ämne. Meddelas undervisning i de enskilda ämnena i en ämnesgrupp – den samhällsorienterande om 17 stadiveckotimmar eller den naturorienterande om 15 stadiveckotimmar – skall berörda lärare vid varje läsårs början gemensamt planera undervisningen och därvid beakta att samtliga huvudmoment i kursplanen för ämnesgruppen genomgås. Vid undervisning på sådant sätt skall ett sammanfattande betyg ges i samhällsorienterande ämnen respektive i naturorienterande ämnen.

Föredragande statsrådet anmäler att han avser föreslå regeringen att 6 kap. 9 § skolförordningen ändras så att däri införs hittillsvarande provisoriska bestämmelser om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena på grundskolans högstadium m. m. Statsrådet hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad han anför i ärendet (prop. s. 29–31).

Utskottet har under de två närmast föregående riksmötena utförligt behandlat frågan om undervisning i enskilda orienteringsämnen resp. undervisning i ämnesblock, dels i samband med behandlingen av regeringens förslag om ny grundskollärautbildning (prop. 1984/85:122, UbU 1984/85:31, rskr. 1984/85:366), dels vid behandlingen av motioner väckta under allmänna motionstiden år 1985 (UbU 1985/86:1 s. 10 f.). Utskottet har därvid bl. a. slagit fast att det i läroplanen för grundskolan (Lgr 80) inte är fråga om att ersätta studierna i de enskilda orienteringsämnena på grundskolans högstadium med en total integrering av ämnena i ämnesblock. Undervisningen skall utgå från klart definierbara ämnen och bestå av såväl ämnesundervisning som ämnessamverkan på de områden där sådan lämpligen kan förekomma. En ordning med två lärare som är behöriga i olika ämnen i en och samma ämnesgrupp är en fullgod lösning av lärarfrågan. Utskottet har erfarit att SÖ kommer att färdigställa ett kommentarmaterial för orienteringsämnena på högstadiet, vilket kommer att innehålla bl. a. exempel på modeller för samverkan mellan dels två lärare inom en och samma ämnesgrupp (sambandsorienterande ämnen eller naturorienterande ämnen), dels lärare inom viss ämnesgrupp och lärare i andra ämnen än ämnesgruppens.

Utskottet föreslår, med hänvisning till vad utskottet redovisat, att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet anfört om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena på grundskolans högstadium.

3. Översyn av regleringen för grundskolan och anslutande skolformer.

Föredragande statsrådet anför att en del föreskrifter i skolförordningen som avses bli införda i en särskild utbildningsförordning grundas på tidigare beslut av riksdagen. Detsamma gäller vissa föreskrifter i andra skolförordningar. Det kan visa sig naturligt och angeläget att göra smärre sakliga ändringar i sådana föreskrifter. Regeringen bör därför inhämta riksdagens medgivande att, utan hinder av riksdagens tidigare beslut, i samband med översynen av regleringen för grundskolan och anslutande skolformer göra de smärre sakliga förändringar som bedöms som befogade.

Utskottet föreslår att riksdagen lämnar det begärda medgivandet.

4. Skolstart vid sex års ålder

Enligt motion 1986/87:Ub340 (c) bör riksdagen uttala att tiden nu är inne att låta barn börja skolan vid sex års ålder. En tidigareläggning av skolstarten förutsätter enligt motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 1 att man under hela lågstadiet utgår från det enskilda barnets mognadsnivå, motivation, behov och förutsättningar när kunskaper lärs in och olika färdigheter tränas. Barn i sexårsåldern bör få delaktighet i en välstrukturerad pedagogisk verksamhet med successiva inlärningsmål. En sådan verksamhet sker bäst inom ramen för grundskolan, som bör bli tioårig. Ett principbeslut om skolstart vid sex års ålder bör fattas nu. I motion 1986/87:Ub812 (m) yrkandena 8 och 9 föreslås att skolstarten sänks till sexårsåldern. Lågstadiet bör vara årskurslöst och omfatta tre år för flertalet och fyra år för dem

som behöver en lågstadietid av sådan omfattning. Ett särskilt statsbidrag bör utgå till kommuner som vill starta en försöksverksamhet med sänkt skolstartsålder.

Den kommunala barnomsorgen omfattar daghem, familjedaghem, deltidsgrupp och öppen förskola. Vid årsskiftet 1985–1986 var 50 % av samtliga barn i åldern 0–6 år inskrivna i daghem, deltidsgrupp eller familjedaghem. Av dessa barn var 17,7 % i familjedaghem. Antalet skolor med lågstadium i riket var år 1986 drygt 4 000. I dag bedrivs försöksverksamhet med samverkan mellan vissa barnomsorgsinstitutioner och vissa skolor med lågstadium.

Frågor om skolstartsålder bereds för närvarande inom regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av denna beredning bör riksdagen inte göra något uttalande om försök med en särskild pedagogisk verksamhet för sexåringar inom ramen för grundskolan eller om tidpunkt för skolstart. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub340, 1986/87:Ub812 yrkandena 8 och 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 1.

5. Översyn av statsbidragssystemet för grundskolan

I motionerna 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 22 och 1986/87:Ub828 (m) yrkande 1 begärs förslag till ett nytt elevbaserat statsbidragssystem för grundskolan. Ett elevanknutet statsbidrag bör kunna kompletteras med skatteutjämningsbidrag för de glesbygdskommuner som har särskilda kostnader för sitt skolväsende. Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkandena 6 och 7 bör ett nytt statsbidragssystem skapa förutsättningar för att behålla så många skolenheter som möjligt.

Utskottet erinrar om att beredningsunderlaget (Ds U 1987:1) Ansvarsfördelning och styrning på skolområdet innehåller en principanalys i vad gäller den ekonomiska styrningen av skolan. Både ett system med bidrag per elev och ett system med basresurser diskuteras. Med hänvisning till att grundskolans statsbidragsfråga skall bli föremål för överväganden på grundval av detta beredningsunderlag i en parlamentarisk beredning föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub817 yrkandena 6 och 7, 1986/87:Ub827 yrkande 22 och 1986/87:Ub828 yrkande 1.

6. Anslaget särskilda insatser inom skolområdet

Enligt föredragande statsrådet bör det nuvarande anslaget Regionala åtgärder för elever med handikapp, delar av de nuvarande anslagen Särskilda åtgärder i grundskolan och Särskilda åtgärder i gymnasieskolan samt de resurser för särskild undervisning som för närvarande utgår under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. föras till ett nytt anslag Särskilda insatser inom skolområdet. Det nya anslaget beräknas till 192,7 milj. kr. Anslagen Regionala åtgärder för elever med handikapp, Särskilda åtgärder i grundskolan och Särskilda åtgärder i gymnasieskolan upphör därmed. Genom att enbart 75 milj. kr. förs över från det nuvarande anslaget Särskilda åtgärder i grundskolan uppstår en besparing som statsrådet beräknar till

149 milj. kr. Överföringen från det nuvarande anslaget Särskilda åtgärder i gymnasieskolan har beräknats till 4,4 milj. kr. Besparingen på sistnämnda anslag har därvid beräknats till 20 milj. kr.

Riksdagen bereds vidare tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet anfört om tilldelning och användning av medel för särskilda insatser inom skolområdet (prop. s. 85–87).

I motion 1986/87:Ub828 (m) yrkandena 11 och 12 föreslås – i stället för föreslaget nytt anslag – att ett anslag B 11. Regionala åtgärder för elever med handikapp om 16,1 milj. kr. förs upp på riksstaten och att 166,1 milj. kr. förs över till grundskoleanslaget (anslagsposten Särskild undervisning samt förstärkningsresurser). Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 23 bör anslaget B 11. Särskilda insatser på skolområdet tillföras 169 milj. kr., varav 149 milj. kr. avser grundskolan och 20 milj. kr. gymnasieskolan. Förslag av motsvarande innebörd förs fram i motionerna 1986/87:Ub304 (c) yrkande 2 och 1986/87:Ub328 (c) yrkande 1. I motion 1986/87:Ub338 (s) yrkande 1 föreslås avslag på den i budgetpropositionen föreslagna besparingen om 149 milj. kr. för grundskolans del under förutsättning att anslaget till statsbidrag till lärarlöner nedräknas och/eller periodiseringen av förskott på statsbidragen till kommunernas skolverksamhet förändras så att en motsvarande besparingseffekt uppnås.

Utskottet föreslår på grundval av gjorda överväganden att förevarande anslag ökas med 100 milj. kr. jämfört med budgetpropositionen och att riksdagen med anledning av budgetpropositionen och motionerna 1986/87:Ub304 yrkande 2, 1986/87:Ub328 yrkande 1, 1986/87:Ub338 yrkande 1 och 1986/87:Ub817 yrkande 23 och med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkandena 11 och 12 för budgetåret 1987/88 anvisar 292 700 000 kr. till Särskilda insatser inom skolområdet.

Det tillskott av medel som härigenom tillförs anslaget bör fördelas till kommuner med behov av resurstillskott för undervisning av handikappade elever eller elever med andra särskilda behov. Medlen bör i likhet med vad som gällde budgetåret 1986/87 för anslagen Särskilda åtgärder i grundskolan och Särskilda åtgärder i gymnasieskolan fördelas så att en större andel går till storstadslänen. Länskolnämnderna bör vid sin fördelning av medlen utgå från en helhetsbedömning av situationen inom grundskolan i varje kommun och därvid väga samman olika faktorer som kan vara kriterier på att kommunen har särskilt behov av bidragen. Den resurs som kommun får bör inom kommunen fördelas med utpräglad behovsriktning. Vad utskottet anfört om tilldelning och användning av medel under detta anslag bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Förstärkningsresursen

I propositionen föreslås att den del av förstärkningsresursen som skall användas till annan verksamhet under skoldagen än undervisning minskas med 0,0134 till 0,1006 veckotimmar per elev. Detta motsvarar en besparing om 71 milj. kr. Regeringen begär riksdagens godkännande av minskningen.

I motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 16 biträds regeringens förslag om en minskning av förstärkningsresursens icke-undervisningsbundna del

samtidigt som motionärerna föreslår att förstärkningsresursens undervisningsbundna del höjs med 101 milj. kr. I samma motion yrkande 2 föreslås att förstärkningsresursen skall kunna användas mer fritt än i dag, t. ex. för en generell minskning av klasstorlekarna om detta bedöms bäst stå i överensstämmelse med elevernas behov.

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkandena 12 samt 13 delvis yrkas avslag på en minskning av förstärkningsresursen och föreslås en höjning av förstärkningsresursen med 270 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Enligt samma motion yrkandena 9 och 14 bör förstärkningsresursen i ökad utsträckning användas för att temporärt bilda mindre undervisningsgrupper eller särskild undervisningsgrupp för elever som ständigt saboterar den vanliga klassundervisningen. Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 27 bör förstärkningsresursen tillföras 71 milj. kr. till fria aktiviteter inom skoldagens ram. I motion 1986/87:Ub338 (s) yrkande 3 yrkas avslag på den föreslagna minskningen av förstärkningsresursen om 71 milj. kr. under förutsättning att anslaget till statsbidrag till lärarlöner nedräknas och/eller periodiseringen av förskott på statsbidragen till kommunernas skolverksamhet förändras så att en motsvarande besparingseffekt uppnås.

Utskottet föreslår på grundval av gjorda överväganden att den del av förstärkningsresursen som skall användas till annan verksamhet under skoldagen än undervisning bör ökas med 0,0101 till 0,1107 veckotimmar per elev jämfört med förslaget i budgetpropositionen. Detta motsvarar en ökning om 53 milj. kr. Beträffande användningen av förstärkningsresursen hänvisar utskottet till vad som anförts i betänkandet UbU 1984/85:16 s. 12. Den bör självfallet kunna användas att temporärt bilda mindre undervisningsgrupper eller s. k. särskild undervisningsgrupp (Lgr 80, s. 55). Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av budgetpropositionen och motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 3 och 1986/87:Ub817 yrkande 27 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub827 yrkandena 9, 12, 13 delvis och 14 och 1986/87:Ub828 yrkandena 2 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

8. Basresursmedeltal för mellanstadiet

För mellanstadiets del har riksdagen lagt fast en norm för medeltalet elever per basresurs (prop. 1980/81:20, UbU 1980/81:15, rskr. 1980/81:120). Regeringen har den 18 december 1986 efter riksdagens bemyndigande beslutat att medeltalet elever per basresurs på mellanstadiet skall sänkas från 23,0 till 22,86 för budgetåret 1987/88. I propositionen föreslås att samma basresursmedeltal skall gälla för mellanstadiet läsåren 1988/89–1990/91.

I motion 1986/87:Ub817 (c) yrkandena 5 och 26 anförts att det särskilda basresursmedeltalet för mellanstadiet bör avskaffas. Även i motion 1986/87:Ub221 (c) yrkande 3 föreslås minskning av klassernas storlek. Enligt motion 1986/87:Ub806 (c) yrkande 4 bör små skolenheter behållas. Enligt motion 1986/87:Ub828 (m) yrkande 17 bör basresursmedeltalet för mellanstadiet sänkas till 22,58. Enligt motion 1986/87:Ub240 (vpk) yrkande 4 delvis bör basresursmedeltalet för mellanstadiet sänkas till 22,72.

Utskottet föreslår på grundval av gjorda överväganden att normen för

riksmedeltalet elever per basresurs på mellanstadiet för budgetåret 1988/89 sänks till 22,72. Regeringen bör besluta härom. Normeringen av medeltalet elever per basresurs på mellanstadiet bör på sikt successivt avvecklas. Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis och med anledning av budgetpropositionen och motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 3, 1986/87:Ub806 yrkande 4, 1986/87:Ub817 yrkandena 5 och 26 och 1986/87:Ub828 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

9. Beräkning av skolledningsresurser

Enligt propositionen bör det vid beräkning av poäng för skolledningsresurser i en kommun få medräknas klass från specialskola för döva och hörselskadade elever som förlagts till en grundskola, på samma sätt som sker beträffande klass av särskola. Riksdagen föreslås godkänna en sådan ordning. Utskottet tillstyrker förslaget.

10. Samlad skoldag

I propositionen föreslås att riksdagen skall godkänna en indragning av nuvarande statsbidrag till samlad skoldag. I stället beräknas 25 milj. kr. för utvecklingsarbete med frågor rörande den icke timplanebundna delen av skoldagen. Detta innebär en besparing om 11,2 milj. kr. jämfört med de kostnader staten tidigare haft för samlad skoldag.

I motionerna 1986/87:Ub817 (c) yrkandena 28 och 29, 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 6 delvis och 1986/87:Ub828 (m) yrkande 13 yrkas avslag på regeringens förslag om 25 milj. kr. som bidrag för utveckling av en samlad skoldag. Bidraget bör dras in. En motsatt uppfattning förs fram i motion 1986/87:Ub338 (s) yrkande 2. Enligt motionärerna bör regeringens förslag om en besparing om 11,2 milj. kr. på anslagsposten avslås under förutsättning att anslaget till statsbidrag till lärarlöner nedräknas och/eller periodiseringen av förskott på statsbidragen till kommunernas skolverksamhet förändras så att en motsvarande besparingseffekt uppnås.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om ett bidrag om 25 milj. kr. för utvecklingen av en samlad skoldag och föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 2, 1986/87:Ub817 yrkandena 28 och 29, 1986/87:Ub827 yrkande 6 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 13 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100.

11. Lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet

För närvarande utgår ca 32 milj. kr. för lokalt utvecklingsarbete på lågstadiet. Resurserna bör enligt föredragande statsrådet föras över till mellanstadiet. Överföringarna bör göras i två etapper så att nästa budgetår 16 milj. kr. anslås för ändamålet och budgetåret därefter ytterligare lika mycket. Detta leder till en engångsbesparing under budgetåret 1987/88 om ca 16 milj. kr. Det föreslås att riksdagen godkänner detta.

Enligt motion 1986/87:Ub817 (c) yrkande 31 bör bidraget till lokalt

utvecklingsarbete på mellanstadiet tillföras 16 milj. kr., det belopp som motsvarar engångsbesparingen. Enligt motion 1986/87:Ub828 (m) yrkandena 14 och 15 bör av de medel som beräknas för lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet 5 350 000 kr. användas för detta ändamål och 10 650 000 kr. för fortbildning i matematik för mellanstadielärare.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet och föreslår att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Ub817 yrkande 31 och 1986/87:Ub828 yrkandena 14 och 15 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100. Utskottet erinrar samtidigt om vad föredragande statsrådet anfört om fortbildning i matematik för lärare på mellanstadiet (prop. s. 50).

12. Bidrag till matematikundervisningen i skolan

I propositionen beräknas sammanlagt 12 milj. kr. för detta ändamål.

Utskottet tillstyrker förslaget.

13. Fristående skolor

I motion 1986/87:Ub253 (c) hemställs att riksdagen uttalar att statsbidrag bör utgå till Bladins skola och Mariaskolan, båda i Malmö. Detsamma yrkas i motion 1986/87:Ub203 (m) för Bladins skola och i motionerna 1986/87:Ub219 (m) och 1986/87:Ub315 (fp) yrkande 4 delvis för Mariaskolan. I motion 1986/87:Ub315 yrkande 4 delvis hemställs att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att Höglandsskolan i Stockholm bör få statsbidrag.

Det är regeringen som prövar frågan om statsbidrag till fristående skola utifrån de riktlinjer som har angetts av riksdagen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna 1986/87:Ub203, 1986/87:Ub219, 1986/87:Ub253 och 1986/87:Ub315 yrkande 4 delvis, vilka avser ett uttalande om bidrag till Bladins skola och Mariaskolan.

Riksdagen bör likaledes avslå motion 1986/87:Ub315 yrkande 4 delvis som rör ett uttalande om bidrag till Höglandsskolan.

14. Anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m.

I propositionen föreslås att riksdagen till Bidrag till driften av grundskolor m. m. anvisar ett förslagsanslag av 15 017 000 000 kr.

Utöver de budgetförslag som tidigare redovisats från motion 1986/87:Ub828 (m) föreslås i motionen sänkt bidrag till hemspråksundervisning och lokal skolutveckling samt överföring av medel till särskild undervisning (yrkandena 19–21). Anslaget bör föras upp med 15 183 600 000 kr. (yrkande 22). Tidigare redovisade förslag från motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 13 delvis innebär en uppräknig av anslaget med 245 milj. kr. Enligt motion 1986/87:Ub240 (vpk) yrkande 4 delvis bör anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. räknas upp med 340 milj. kr. Utöver de budgetförslag som tidigare redovisats från motion 1986/87:Ub817 (c) föreslås en ökning av anslaget med 350 milj. kr. för att kompensera för

uteblivna statsbidrag på grund av elevminskningen (yrkandena 17, 24 och 25). Enligt motion 1986/87:Ub221 (c) yrkande 4 bör anslaget räknas upp med 400 milj. kr.

Utskottet kan inte ställa sig bakom förslaget i motion 1986/87:Ub828 om sänkt bidrag till hemspråksundervisning och lokal skolutveckling. Utskottet erinrar om riksdagens beslut våren 1985 om hemspråksundervisning i bl. a. grundskolan (UbU 1984/85:12, rskr. 1984/85:149). I det föregående har utskottet avstyrkt förslag om att föra över medel avseende särskild undervisning till förevarande anslag. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i det föregående har förordat föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och med anledning av motion 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis samt med avslag på motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25, 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis och 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22 till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar 15 070 000 000 kr.

15. Ytterligare anslag på riksstaten

I motion 1986/87:Ub827 (fp) yrkande 6 delvis föreslås att riksdagen för upp ett nytt anslag på riksstaten om 25 milj. kr., benämnt Bidrag till driften av små skolor.

Utskottet avstyrker motionsyrkandet och hänvisar till vad som i det föregående har anförts om ett sänkt basresursmedeltal på mellanstadiet m. m.

16. Övrigt

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub204 (s) om tillsättningen av lärartjänster (uppsägningstid för lärare) med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:5 s. 3.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub221 (c) yrkande 6 om praktiska och estetiska ämnen med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:2 s. 7–9.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub278 (fp) om ämnet datalära i skolförordningen med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:5 s. 3–4.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub279 (fp) om ämnet maskinskrivning i grundskolan med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:2 s. 12.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub287 (fp) om ändring av skolförordningen såvitt avser vissa lärartjänster med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:5 s. 3–4.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub289 (fp) om delad klass i ämnet bild med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1985/86:14 s. 14.

Utskottet föreslår slutligen att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub306 (fp) och 1986/87:Ub344 om trafikutbildningen i skolan med hänvisning till vad som anförts i betänkandet UbU 1986/87:2 s. 15.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *viss läroplansöversyn*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub330 yrkandena 2 och 3, 1986/87:Ub812 yrkandena 1, 2, 3, 4, 6, 10 och 14 och 1986/87:Ub817 yrkandena 2 och 3,

2. beträffande *årskurslösa klasser för individualiserad undervisning*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub331,

3. beträffande *hemuppgifter m. m.*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Ub281 yrkandena 2 b, 2 c och 2 d,

4. beträffande *undervisning och betygsättning i orienteringsämnen på grundskolans högstadium*

att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i proposition 1986/87:100,

5. beträffande *vissa författningsändringar*

att riksdagen medger att smärre sakliga ändringar görs i samband med översyn av regleringen för grundskolan och anslutande skolformer i enlighet med vad som anförts i proposition 1986/87:100,

6. beträffande *skolstart vid sex års ålder m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub340, 1986/87:Ub812 yrkandena 8 och 9 och 1986/87:Ub827 yrkande 1,

7. beträffande *översyn av statsbidragssystemet*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub817 yrkandena 6 och 7, 1986/87:Ub827 yrkande 22 och 1986/87:Ub828 yrkande 1,

8. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub304 yrkande 2, 1986/87:Ub328 yrkande 1, 1986/87:Ub338 yrkande 1 och 1986/87:Ub817 yrkande 23 och med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkandena 11 och 12 till *Särskilda insatser inom skolområdet* för budgetåret 1987/88 anvisar ett anslag av 292 700 000 kr.,

9. beträffande *tilldelning och användning av vissa medel*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande *förstärkningsresursen*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 3 och 1986/87:Ub817 yrkande 27 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub827 yrkandena 9, 12, 13 delvis och 14 och 1986/87:Ub828 yrkandena 2 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *basresursmedeltal för mellanstadiet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis och med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 3, 1986/87:Ub806 yrkande 4, 1986/87:Ub817 yrkandena 5 och 26 och 1986/87:Ub828 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. beträffande *poängberäkning av klass från specialskola som förlagts till skolanläggning för grundskola*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100.

13. beträffande *indragning av nuvarande statsbidrag till samlad skoldag och ett utvecklingsbidrag för samma ändamål*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87: Ub338 yrkande 2, 1986/87: Ub817 yrkandena 28 och 29, 1986/87: Ub827 yrkande 6 delvis och 1986/87: Ub828 yrkande 13 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100.

14. beträffande *bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87: Ub817 yrkande 31 och 1986/87: Ub828 yrkandena 14 och 15 godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100.

15. beträffande *bidrag till matematikundervisningen i skolan*

att riksdagen godkänner vad som förordats i proposition 1986/87:100.

16. beträffande *uttalande om bidrag till Bladins skola och Maria-skolan*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87: Ub203, 1986/87: Ub219, 1986/87: Ub253 och 1986/87: Ub315 yrkande 4 delvis.

17. beträffande *uttalande om bidrag till Högländsskolan*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub315 yrkande 4 delvis.

18. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:100 och med anledning av motion 1986/87: Ub240 yrkande 4 delvis samt med avslag på motionerna 1986/87: Ub221 yrkande 4, 1986/87: Ub817 yrkandena 17, 24 och 25, 1986/87: Ub827 yrkande 13 delvis och 1986/87: Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 15 070 000 000 kr.,

19. beträffande *ett nytt anslag på riksstaten*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub827 yrkande 6 delvis.

20. beträffande *tillsättning av lärartjänster*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub204.

21. beträffande *praktiska och estetiska ämnen*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub221 yrkande 6.

22. beträffande *datalära i skolförordningen*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub278.

23. beträffande *maskinskrivning i grundskolan*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub279.

24. beträffande *ändring av skolförordningen såvitt avser vissa lärartjänster*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub287.

25. beträffande *delad klass i ämnet bild*

att riksdagen avslår motion 1986/87: Ub289.

Stockholm den 9 april 1987

På utbildningsutskottets vägnar

Pär Granstedt

Närvarande: Pär Granstedt (c), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kerstin Keen (fp), Kaj Larsson (s) och Rinaldo Karlsson (s).

Reservationer

1. En särskild utredning på utbildningsområdet (punkt 1, mom. 2)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "En av" och på s. 7 slutar "olika högskoleregionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att tiden nu är inne för att tillsätta en parlamentarisk utbildningspolitisk utredning. I den pågående samhällsutvecklingen är kravet på gedigen kunskap hos så många som möjligt särskilt markant. Komplexiteten i samhället ökar kraven på kunnande, varför frågor om kvaliteten i utbildningen måste sättas i centrum för utredningsarbetet. Utbildningsresurserna bör enligt motionärerna fördelas över landet så att utbildningsutbudet blir tillgängligt för alla. Eftersom Sverige nu är på väg in i kunskaps-samhället behövs ett decentraliserat utbildningsväsende. I detta utredningssammanhang bör samtidigt göras en övergripande översyn av gymnasieskolan. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub801 och med anledning av motion 1986/87: Ub242 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *en särskild utredning på utbildningsområdet*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub801 och med anledning av motion 1986/87: Ub242 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Elev- och föräldrainflytande i skolan (punkt 1, mom. 3)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Frågor om" och på s. 8 slutar "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

För att skolans inre demokrati skall förbättras är det enligt utskottets mening angeläget att skolstyrelse delegerar beslut till brukarna så långt

som möjligt. Skolledning, lärare och övrig personal, elever och föräldrar, bör ha ett ansvar för att inom givna ramar låta ett demokratiskt arbets sätt genomsyra allt arbete i skolan. Eleverna bör således i takt med stigande ålder och mognad få ta ett eget större ansvar för vad som sker i skolan. Regeringen bör få i uppdrag att lägga fram förslag till anordningar som möjliggör detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *elev- och föräldrainflytande i skolan*
att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub281 yrkande 2 h och 1986/87:Ub817 yrkande 4 och med avslag på motion 1986/87:Ub827 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Elev- och föräldrainflytande i skolan (punkt 1, mom. 3)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Frågor om" och på s. 8 slutar "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet har uppfattningen att skolledning, lärare och övrig personal, elever och föräldrar bör få ett stort ansvar för att ett demokratiskt arbets sätt genomsyrar allt arbete i skolan. Med stöd av bl. a. erfarenheter från Danmark och Finland bör försöksverksamhet påbörjas med lokala ledningsorgan för varje enskild skola. Ledningsorganet bör bestå av en styrelse sammansatt av personal, föräldrar och elever (adjungerade fram till 16 års ålder) med rektor som ordförande. Styrelsen bör kunna överta rektors beslutsbefogenhet och rektor få en verkställande funktion. Ingen förändring bör ske med avseende på skolstyrelsens politiska uppgift eller medbestämmandelagen. Regeringen bör få i uppdrag att utforma bestämmelser för en sådan försöksverksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *elev- och föräldrainflytande i skolan*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 3 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub281 yrkande 2 h och 1986/87:Ub817 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Polisanmälan av brott i skolan (punkt 1, mom. 5)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Någon allmän" och slutar "anmälan (SOS-FS[S] 1978:4)" bort ha följande lydelse:

Utöver vad utskottet här har anfört är det angeläget att framhålla att skolan aldrig får bli en "straffri zon". I de fall våldet i skolan är att

jämställa med misshandel måste skolledare ha ansvar för att detta anmäls till polisen och de sociala myndigheterna. Det finns i dag en strävan inom skolan att försöka lösa våldspåslag utan att blanda in polis. Utskottet anser att detta är en missriktad ambition. I de fall en misshandel har ägt rum i skolan får ansvariga skolledare inte undanhålla detta för polisen utan bör tvärtom ta ansvar för att brottet anmäls.

Utskottet finner det angeläget att påminna om att när polisen inleder en undersökning av brott där barn och ungdomar är inblandade kopplas de sociala myndigheterna in, och dessa kan därefter medverka till att den unge får stöd på erforderligt sätt. Möjligheten att införa en skyldighet för skolledare att polisanmäla brott i skolan bör övervägas inom regeringskansliet inom ramen för en komplettering av skollagen. Vad utskottet sålunda har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Med hänvisning" och slutar "1986/87:Ub827 yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub249, 1986/87:Ub269, 1986/87:Ub271, 1986/87:Ub298, 1986/87:Ub330 yrkande 1, 1986/87:Ub332, 1986/87:Ub334 och 1986/87:Ub817 yrkande 1.

Vad utskottet anfört om skyldighet för skolledare att polisanmäla brott i skolan bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *mobbing bland elever m. m.*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Ub249, 1986/87:Ub269, 1986/87:Ub271, 1986/87:Ub298, 1986/87:Ub330 yrkande 1, 1986/87:Ub332, 1986/87:Ub334 och 1986/87:Ub817 yrkande 1 samt med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om polisanmälan av brott i skolan,

5. Stimulansbidrag för inköp av läromedel m. m. (punkt 1, mom. 10)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Den i" och slutar "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att tillgången och kvaliteten på läroböcker och andra hjälpmedel i skolan är otillfredsställande. Läroboksbeståndet är i många kommuner katastrofalt dåligt. Utskottet är medvetet om att läromedel i skolan är en kommunal angelägenhet men anser frågan så viktig att statsmakterna också måste ta ett ansvar härvidlag. Utskottet föreslår att regeringen utformar ett förslag till ett särskilt stimulansbidrag i syfte att förbättra kommunernas läromedelsanskaffning. För det närmaste budgetåret vill utskottet för sin del föreslå att särskilt stimulansbidrag för detta

ändamål förs upp på riksstaten. Anslaget bör för det första budgetåret tas upp med 25 000 000 kr. UbU 1986/87:12

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *stimulansbidrag för inköp av läromedel m. m.* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 16 och med anledning av motion 1986/87:Ub241 yrkandena 1 och 2 till *Stimulansbidrag för inköp av läromedel* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

6. Stimulansbidrag för inköp av läromedel m. m. (punkt 1, mom. 10)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Den i" och slutar "yrkande 16" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att tillgången och kvaliteten på läroböcker och andra hjälpmedel i skolan är otillfredsställande. Riksdagen bör därför besluta om ett femårigt reinvesteringsprogram för att åstadkomma en bättre läromedelsituation i skolan. Staten bör årligen anvisa 100 milj. kr. som ett 50-procentigt stimulansbidrag för inköp av läromedel. Även lokal-situationen i skolan är otillfredsställande. Utskottet föreslår därför att riksdagen beslutar om ett femårigt reinvesteringsprogram om 300 milj. kr. per år för om- och tillbyggnad av skollokaler. Även detta stimulansbidrag bör vara så utformat att staten betalar hälften av de kostnader kommun får vid om- och tillbyggnad av skollokaler. Utskottet föreslår att riksdagen för upp ett nytt reservationsanslag om 400 000 000 kr. på riksstaten benämnt Stimulansbidrag för inköp av läromedel samt för om- och tillbyggnad av skollokaler.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *Stimulansbidrag för inköp av läromedel m. m.* att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motion 1986/87:Ub817 yrkande 16 till *Stimulansbidrag för inköp av läromedel samt för om- och tillbyggnad av skollokaler* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 400 000 000 kr.,

7. Skolmältider (punkt 1, mom. 11)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Utskottet vill" och slutar "3 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det bör skrivas in i skollagen att eleverna i skolan skall erbjudas kostnadsfria skolmältider. Regeringen bör förelägga riksdagen förslag till komplettering av skollagen i denna del. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

11. beträffande *skolmältider*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub241 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till kännas vad utskottet anfört,

8. Vissa förslag rörande fristående skolor (punkt 1, mom. 13)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydén (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar "Nivån på" och på s. 18 slutar "yrkandena 18 och 20" bort ha följande lydelse:

Endast ett fåtal elever går i fristående skolor med statligt stöd. När det gäller grundskolenivån är det 5 promille av alla skolpliktiga elever. Den kommunala skolan är nu så väl utvecklad att den tål den konkurrens som fristående skolor kan innebära. Utskottet hävdar som sin uppfattning att fler fristående skolor skulle ha en positiv inverkan på den pedagogiska utvecklingen i landet. Även om det kan sägas att det inte föreligger någon juridisk skyldighet för det allmänna att ekonomiskt eller på annat sätt stödja fristående skolor, kan stat och kommun emellertid inte utan vidare friskriva sig från ett moraliskt ansvar för att friheten att välja skola också kan utnyttjas.

Enligt utskottets mening skall de fristående skolorna när det gäller statligt stöd inte bedömas på basis av vad de tillför det offentliga skolväsendet utan på basis av vad de ger elever och föräldrar. Sveriges antagande av FN:s och Europarådets konventioner om fri- och rättigheter att utforma undervisningen är skäl nog för stöd till en fristående skola, om denna uppfyller skollagens krav för godkännande. Om friheten att välja skola också skall ges ett reellt innehåll förutsätter detta ett ekonomiskt stöd från det allmänna.

En jämförelse kan för övrigt göras med barnomsorgsområdet, där statligt bidrag utgår till daghem eller fritidshem som har enskild huvudman och som är upptaget i kommunens barnomsorgsplan. Samtidigt som utskottet förordar att fristående skolor som godkänts för skolpliktens fullgörande i princip skall vara berättigade till statligt stöd, anser emellertid utskottet det naturligt att vissa grundläggande kvalitativa krav uppfylls för erhållande av bidrag. Detta bör gälla både för skolor på grundskolenivå och gymnasial nivå.

När vissa grundläggande kvalitativa krav uppfylls bör statligt och kommunalt bidrag kunna utgå till verksamheten motsvarande ungefär kostnaden för elev i det offentliga skolväsendet. SÖ bör få i uppdrag att lämna förslag till nivå på statsbidraget. Ett elevrelaterat bidrag till fristående skolor bör konstrueras så, att statens kostnad för skolundervisning blir i stort sett oförändrad.

Enligt utskottets mening bör slutligen prövningsförfarandet när det gäller statsbidrag till fristående skola förenklas. Beslut bör kunna fattas av myndighet inom den statliga skoladministrationen. Vid avslag på ansökan har den sökande skolan möjlighet att anföra besvär hos regeringen.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av ifrågavarande motioner som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *vissa förslag rörande fristående skolor*
att riksdagen med anledning av motionerna 1986/87:Ub209, 1986/87:Ub224, 1986/87:Ub329 yrkande 1, 1986/87:Ub812 yrkandena 16 och 22, 1986/87:Ub817 yrkande 30 och 1986/87:Ub827 yrkandena 18 och 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Medlen till lokal skolutveckling i kommun (punkt 1, mom. 14)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Utskottet vill" och slutar "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

Det statliga stödet till lärarfortbildning i kommun är omfattande. Emellertid har de fristående skolornas lärare i en kommun inte tillgång till dessa resurser. Det är rimligt att reglerna för ansökan om dessa medel ändras så att också lärare vid statsunderstödd fristående skola i en kommun kan få del av medlen till lokal skolutveckling. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 19 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *medlen till lokal skolutveckling i kommun*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Bidrag till det faktiska antalet elever vid Hillelskolan (punkt 1, mom. 15)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar "Enligt utskottets" och slutar "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Hillelskolan bör få statsbidrag för det faktiska antalet elever vid skolan. Även om percapitabidraget är något högre vid Hillelskolan, som inrättades år 1955, än vid de fristående skolor som förklarades statsbidragsberättigade år 1983 eller senare enligt det nya systemet, bör statsbidragsbeloppet per elev få utgå på oförändrad nivå även vid ett utökat antal elever vid Hillelskolan. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub315 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *bidrag till det faktiska antalet elever vid Hillelskolan*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub315 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Tillgodoseende av elevers och föräldrars önskemål vid val av skolenhet inom det kommunala skolväsendet (punkt 1, mom. 16)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "Regeringen har" och slutar "yrkande 21" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att elever och föräldrar ges ökad möjlighet att själva välja vid vilken kommunal skola eleven skall gå i kommunen. Endast om starka skoladministrativa skäl talar däremot skall en annan skola än den eleven önskar kunna komma i fråga. Utgångspunkten böra var att det val av skola som elever och föräldrar träffar skall tillgodoses. Förslag till lagbestämmelser med denna innebörd bör föreläggas riksdagen under nästa riksmöte. Detta bör riksdagen med bifall till ifrågavarande motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *tillgodoseende av elevers och föräldrars önskemål vid val av skolenhet inom det kommunala skolväsendet* att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub812 yrkande 15 och 1986/87:Ub827 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Viss läroplansöversyn (punkt 2, mom. 1)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar "Genom grundskolan" och på s. 28 slutar "och 3" bort ha följande lydelse:

Kunskapsmålet bör prioriteras framför övriga uppgifter i skolarbetet. Undervisningen i grundskolan bör präglas av den grundläggande utgångspunkten att varje människa är unik. Förståelse för att allas insatser är av lika värde och tillsammans bildar den helhet på vilken vårt gemensamma välstånd vilar är viktig. De unga måste få känna att all deras inneboende kapacitet kan och skall utvecklas och bli till nytta för dem själva och för vårt land. För att nå dithän måste skolan ge alla elever stöd och stimulans.

I den nya kursplanen för svenska måste enligt utskottets mening kravet på korrekt behandling av svenska språket betonas. Vidare måste litteraturstudierna lyftas fram.

I läroplanen skall varje ämne ha en egen kursplan. När det gäller de naturorienterade och samhällsorienterade ämnesgrupperna bör antalet stadiesveckotimmar för vart och ett av de åtta ämnena anges.

Skolans uppgift bör enligt utskottets mening renodlas så att skolarbetet kan koncentreras på huvuduppgiften att ge eleverna kunskaper och färdigheter. För flertalet skolämnen gäller att stoffmängden har ökat påtagligt. Utskottet föreslår därför att en genomgång av ämnena och deras innehåll görs i syfte att ge ämnesstoffet en rimlig omfattning i förhållande till

timplanerna. Översynen av ämnena bör leda till att undervisningen koncentreras till det verkligt centrala. Läraren bör få det avgörande inflytandet över hur undervisningstiden används.

Rätt ställda krav är en hjälp till fortsatta framsteg. Till de nödvändiga kraven hör att eleven för att gå vidare måste ha de kunskaper som behövs för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Den som inte har tillräckliga kunskaper bör få repetera årskursen.

Det är skolans uppgift att ta till vara och utveckla elevernas begåvning. Skolan måste för att lyckas med detta vara så organiserad att den kan ta hänsyn till elevernas anlag och intressen. Detta gäller särskilt på högstadiet. Tonåringar med växande insikter om vad just deras intressen är har särskilt stort behov av att skolan tar hänsyn till deras personliga egenart. Möjligheterna till egna val på högstadiet är alltför små. Tiden för en individuellt vald utbildning bör enligt utskottet kunna följa den modell för flera valmöjligheter som anges i motion 1986/87:Ub812.

Uppgiften att fostra barnen är inte bära skolans. Föräldrarna har huvudansvaret. Det är emellertid hög tid att skolans del i barnens fostran lyfts fram. Lärarna bör få tydliga signaler från statsmakterna att dessa frågor är viktiga.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *viss läroplansöversyn*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub812 yrkandena 1, 2, 3, 4, 6, 10 och 14 och med anledning av motionerna 1986/87:Ub330 yrkandena 2 och 3 och 1986/87:Ub817 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Skolstart vid sex års ålder m. m. (punkt 2, mom. 6)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Frågor om" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

En sen skolstart missgynnar de elever som inte hemma kan få utlopp för sitt spontana intresse för att lära. I synnerhet barn med behov av särskilt stöd får en sämre start i livet än vad som är önskvärt. Mot denna bakgrund anser utskottet att skolstartsåldern bör sänkas. Viss flexibilitet bör dock finnas. Föräldrar bör få rätt att uppskjuta skolstarten för sina barn till sjuårsåldern om detta anses passa bättre.

Lågstadiet bör göras årskurslöst och flexibelt till sin omfattning. Med en studieuppläggning av detta slag kan skolan se till att eleverna, när de fortsätter vidare till mellanstadiet, har förmågan att tillgodogöra sig den utbildning som där erbjuds. Ett lågstadium efter dessa riktlinjer är möjligen mer krävande för lärarna än dagens organisation. Det kräver sannolikt dessutom mer resurser. Kan barnen ges en god skolstart undviks emellertid åtskilliga problem som skolan i annat fall tvingas söka lösa senare under skoltiden. Särskild uppmärksamhet bör i sammanhanget ägnas frågan om hur den kompetens som finns hos förskollärarna skall tas till vara.

Med det förslag utskottet här har lagt fram kan elever komma att lämna grundskolan vid en lägre ålder än i dag. För de elever som går vidare till gymnasieskolan är detta knappast något problem. I synnerhet gäller detta om ÖGY:s förslag om en förlängning av gymnasieskolans tvååriga utbildningsvägar förverkligas. För den mycket lilla grupp, som inte vill gå vidare till utbildningen inom gymnasieskolan och som inte fyllt sexton år det kalenderår grundskolan avslutas, bör övervägas ett skolpliktskrav av innebörd att eleverna är skolpliktiga till dess de fyllt 16 år i enlighet med vad som anges i motion 1986/87: Ub812.

Regeringen bör lägga fram förslag om försöksverksamhet med dels skolstart vid sex års ålder, dels ett flexibelt lågstadium i enlighet med vad som anförts i motion 1986/87: Ub812. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub812 yrkandena 8 och 9 och med anledning av motionerna 1986/87: Ub340 och 1986/87: Ub827 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande skolstart vid sex års ålder*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub812 yrkandena 8 och 9 och med anledning av motionerna 1986/87: Ub340 och 1986/87: Ub827 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

14. Skolstart vid sex års ålder m. m. (punkt 2, mom. 6)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Frågor om" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Genom en tidigarelagd skolstart ger man samtliga barn, när de är i en mycket receptiv ålder, möjlighet att få ett års extra träning av basfärdigheter. Detta är en stor fördel. En tidigareläggning av skolstarten förutsätter självfallet att man under hela lågstadiet utgår från det enskilda barnets mognadsnivå, motivation, behov och förutsättningar när kunskaper lärs in och olika färdigheter tränas. Barn i sexårsåldern bör få delaktighet i en välstrukturerad pedagogisk verksamhet med successiva inlärningsmål i förhållande till det enskilda barnets tillväxtprocess fysiskt, psykiskt, tankemässigt, språkligt och socialt. En verksamhet enligt dessa intentioner sker enligt utskottets mening bäst för sexåringarna genom en tidigarelagd skolstart.

Ett ytterligare skäl för att sexåringsverksamheten bör ske inom ramen för skolplikten är att barn med behov av särskilt stöd tidigare kommer i åtnjutande av skolans stödresurser.

Utskottets förslag innebär en utvidgning av skolplikten från nio till tio år, vilket medför att eleverna kommer att sluta grundskolan vid samma ålder som nu.

Med en tidigarelagd skolstart slipper man vidare ett system med två huvudmän för den pedagogiska verksamheten för å ena sidan sexåringar

och å andra sidan sjuåringar. Ett system med två huvudmän riskerar att leda till omfattande extra arbetsinsatser.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1986/87; Ub827 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1986/87; Ub340 och 1986/87; Ub812 yrkandena 8 och 9 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *skolstart vid sex års ålder m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87; Ub827 yrkande 1 och med anledning av motionerna 1986/87; Ub340 och 1986/87; Ub812 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Översyn av statsbidragssystemet (punkt 2, mom. 7)

Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Utskottet erinrar" och slutar "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har ett elevbaserat statsbidragssystem inte blivit tillräckligt utrett. Ett elevbaserat statsbidragssystem är enkelt och gör det möjligt att ge föräldrar och elever en reell valfrihet när det gäller val av skola. Det bör vidare ses tillsammans med ett nytt skatteutjämningsystem. En elevbaserad statsbidragsgivning underlättar bl. a. ett lokalt inflytande över hur tillgängliga resurser disponeras. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om fortsatt utredningsarbete beträffande ett elevbaserat statsbidragssystem för grundskolan.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *översyn av statsbidragssystemet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87; Ub827 yrkande 22 och 1986/87; Ub828 yrkande 1 och med anledning av motion 1986/87; Ub817 yrkandena 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. Anslagsbeloppet (Särskilda insatser inom skolområdet) (punkt 2, mom. 8)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "inom skolområdet" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att anslaget B 11 benämns Regionala åtgärder för elever med handikapp. Det skall användas till berörda länskolnämnders insatser för barn och ungdomar med olika former av handikapp inom det allmänna skolväsendet. Utskottet beräknar 16,1 milj. kr. för detta anslag. Anslagsposten Särskild undervisning bör återföras till anslaget B 12. Bi-

drag till driften av grundskolor. Utskottet beräknar återföringen till 96,6 milj. kr.

UbU 1986/87:12

Utskottet föreslår vidare att 70 milj. kr. överförs till den undervisningsbundna delen av förstärkningsresursen. Slutligen gör utskottet en besparing på 10 milj. kr. Sammanlagt minskar utskottet anslaget B 11 med 176,6 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Utskottet accepterar den besparing på 169 milj. kr. som regeringen gör på de två anslagen Särskilda åtgärder i grundskolan och Särskilda åtgärder i gymnasieskolan.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub828 yrkandena 11 och 12 och med avslag på proposition 1986/87: 100 och motionerna 1986/87: Ub304 yrkande 2, 1986/87: Ub328 yrkande 1, 1986/87: Ub338 yrkande 1 och 1986/87: Ub817 yrkande 23 till *Regionala åtgärder för elever med handikapp* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 16 100 000 kr.,

17. Anslagsbeloppet (Särskilda insatser inom skolområdet) (punkt 2, mom. 8)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "inom skolområdet" bort ha följande lydelse:

Enligt föredragande statsrådet bör det nuvarande anslaget Regionala åtgärder för elever med handikapp, delar av nuvarande anslagen Särskilda åtgärder i grundskolan och Särskilda åtgärder i gymnasieskolan samt de resurser för särskild undervisning som för närvarande utgår under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. föras till ett nytt anslag Särskilda insatser inom skolområdet. Samtidigt med överföringarna görs besparingar på grundskoleområdet om sammanlagt 149 milj. kr. Det nya anslaget beräknas till 192,7 milj. kr.

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag och föreslår att riksdagen med bifall till proposition 1986/87: 100 och med avslag på motionerna 1986/87: Ub304 yrkande 2, 1986/87: Ub328 yrkande 1, 1986/87: Ub338 yrkande 1, 1986/87: Ub817 yrkande 23 och 1986/87: Ub828 yrkandena 11 och 12 till Särskilda insatser på skolområdet för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 192 700 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87: 100 och med avslag på motionerna 1986/87: Ub304 yrkande 2, 1986/87: Ub328 yrkande 1, 1986/87: Ub338 yrkande 1, 1986/87: Ub817 yrkande 23 och 1986/87: Ub828 yrkandena 11 och 12 till *Särskilda insatser på skolområdet* för budgetåret 1987/88 anvisar ett anslag av 192 700 000 kr.,

18. Anslagsbeloppet (Särskilda insatser inom skolområdet)
(punkt 2, mom. 8)

UbU 1986/87:12

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "inom skolområdet" bort ha följande lydelse:

Utskottet avvisar regeringens förslag till besparingar på skolområdet och föreslår att anslaget tillförs 169 milj. kr., varav 20 milj. kr. avser gymnasieskolan. Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med 361 700 000 kr. på riksstaten.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 23, med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub304 yrkande 2, 1986/87:Ub328 yrkande 1, 1986/87:Ub338 yrkande 1 och med avslag på motion 1986/87:Ub828 yrkandena 11 och 12 till *Särskilda åtgärder inom skolområdet* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 361 000 000 kr.,

19. Tilldelning och användning av vissa medel
(punkt 2, mom. 9)

Under förutsättning av bifall till reservation 16

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Det tillskott" och slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

När det slutligen gäller tilldelning och användning av medel under detta anslag anser utskottet att det bör ankomma på regeringen att meddela de bestämmelser som behövs.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *tilldelning och användning av vissa medel*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

20. Tilldelning och användning av vissa medel
(punkt 2, mom. 9)

Under förutsättning av bifall till reservation 17

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Det tillskott" och slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

När det slutligen gäller tilldelning och användning av medel under detta anslag anser utskottet att riksdagen bör lämna utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört i ärendet.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. *beträffande tilldelning och användning av vissa medel.*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i propositionen.

21. Förstärkningsresursen (punkt 2, mom. 10)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen biträder regeringens förslag om en minskning av förstärkningsresursens icke-undervisningsbundna del med 71 milj. kr. Samtidigt bör enligt utskottets mening förstärkningsresursens undervisningsbundna del ökas motsvarande ett belopp om 141 milj. kr. Förstärkningsresursen bör kunna användas mer fritt än i dag, t. ex. för en generell minskning av klasstorlekarna om detta bedöms bäst stå i överensstämmelse med elevernas behov. Vad utskottet anfört om förstärkningsresursen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Såsom anförts under anslaget Regionala åtgärder för elever med handikapp kommer utskottet vid sin beräkning av förevarande anslag att återföra 96,6 milj. kr. till särskild undervisning.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande förstärkningsresursen.*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 2 och 16, med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 3, 1986/87:Ub817 yrkande 27 och 1986/87:Ub827 yrkandena 9, 12, 13 delvis och 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Förstärkningsresursen (punkt 2, mom. 10)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag att minska förstärkningsresursen och bifaller förslaget i motion 1986/87:Ub827 yrkandena 12 och 13 delvis att öka förstärkningsresursen med 270 milj. kr. jämfört med regeringens besparingsförslag i budgetpropositionen. Förstärkningsresursen bör i ökad utsträckning användas för ett kvalitetsprogram för skolan, i vilket möjligheter att öka antalet fasta vikarier samt att bilda mindre eller särskilda undervisningsgrupper är viktiga inslag. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande förstärkningsresursen*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkandena 9, 12, 13 delvis och 14 och med anledning av proposition 1986/87:100 och

motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 3, 1986/87:Ub817 yrkande 27 och 1986/87:Ub828 yrkandena 2 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

UbU 1986/87:12

23. Förstärkningsresursen (punkt 2, mom. 10)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet föreslår" och slutar "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag att minska förstärkningsresursen med 71 milj. kr. Detta belopp bör återföras så att förstärkningsresursen blir oförändrad för nästa budgetår. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande förstärkningsresursen

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkande 27 och med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub338 yrkande 3, 1986/87:Ub827 yrkandena 9, 12, 13 delvis och 14 och 1986/87:Ub828 yrkandena 2 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Basresursmedeltal för mellanstadiet (punkt 2, mom. 11)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet föreslår" och på s. 34 slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att normen för riksmedeltalet elever per basresurs på mellanstadiet sänks för budgetåret 1988/89 till 22,58. Regeringen bör besluta härom. Vad utskottet här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande basresursmedeltal för mellanstadiet

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 17 och med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 3, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub806 yrkande 4 och 1986/87:Ub817 yrkandena 5 och 26 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. Basresursmedeltal för mellanstadiet (punkt 2, mom. 11)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "Utskottet föreslår" och på s. 34 slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser för sin del att det är nödvändigt att arbetssituationen på mellanstadiet blir rimligare än den för närvarande är. Genom nuvarande

ordning med en låsning av basresursmedeltalet på mellanstadiet har – allteftersom årskullarna i grundskolan minskat – utvecklingen gått därhän att mellanstadieskolor i icke-glesbygd ibland fått öka sina klassmedeltal till en bit över 30, dvs. till 31, 32 eller 33. Utskottet vill peka på att en likartad låsning av basresursmedeltalet inte finns på lågstadiet eller högstadiet.

Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 5 och 26 och med anledning av proposition 1986/87:100 och övriga nu aktuella motionsyrkanden som sin mening ger regeringen till känna att regeringens låsning av basresursmedeltalet på mellanstadiet bör upphävas fr. o. m. budgetåret 1988/89. Regeringen bör utgå från att länskolnämnderna kan ta sitt ansvar beträffande fastställande av rimligt antal basresurser.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *basresursmedeltal för mellanstadiet*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 5 och 26 och med anledning av proposition 1986/87:100 och motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 3, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub806 yrkande 4 och 1986/87:Ub828 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. Indragning av nuvarande statsbidrag till samlad skoldag och ett utvecklingsbidrag för samma ändamål (punkt 2, mom. 13)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "proposition 1986/87:100" bort ha följande lydelse:

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag om 25 milj. kr. för utvecklingsarbete med frågor rörande den icke timplanebundna delen av skoldagen.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *indragning av nuvarande statsbidrag till samlad skoldag och ett utvecklingsbidrag för samma ändamål*
att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:Ub817 yrkandena 28 och 29, 1986/87:Ub827 yrkande 6 delvis och 1986/87:Ub828 yrkande 13 avslår proposition 1986/87:100 och motion 1986/87:Ub338 yrkande 2,

27. Bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet (punkt 2, mom. 14)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "mellanstadiet (prop. s. 50)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör av de medel som beräknas för lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet 5 350 000 kr. användas för detta ändamål och 10 650 000 kr. för fortbildning i matematik för mellanstadielärare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub828 yrkandena 14 och 15, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87: Ub817 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

28. Bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet (punkt 2, mom. 14)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "mellanstadiet (prop. s. 50)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att bidraget till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet bör tillföras 16 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit. För lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet bör således anvisas sammanlagt 32 milj. kr. för budgetåret 1987/88. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *bidrag till lokalt utvecklingsarbete på mellanstadiet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87: Ub817 yrkande 31, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motion 1986/87: Ub828 yrkandena 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

29. Uttalande om bidrag till Högländsskolan (punkt 2, mom. 17)

Pär Granstedt (c), Birgitta Rydle (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar "Riksdagen bör" och slutar "till Högländsskolan" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har Högländsskolan med sin vertikala organisation skapat en undervisningsform vars positiva inlärningsklimat engagerat både föräldrar och elever på ett ovanligt sätt. Förutom att skolan erbjuder en alternativ arbetsform kan den också ge erfarenheter av värde för det kommunala skolväsendet. Skolan har en unik karaktär.

Av allt att döma är läget sådant att skolans fortbestånd kräver särskilda

åtgärder när det gäller bidragsnivå m. m. Detta bör enligt utskottets mening beaktas när skolan ansöker om bidrag. Vad utskottet anfört om särskilda åtgärder för Höglandsskolan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande uttalande om bidrag till Höglandsskolan*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Ub315 yrkande 4 delvis som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

30. Anslagsbeloppet Bidrag till driften av grundskolor m. m. (punkt 2, mom. 18)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 16, 21 och 26

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet kan" och slutar "anvisar 15 070 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker motion 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20 och 21 om sänkt bidrag till hemspråksundervisning och lokal skolutveckling samt överföring av medel till särskild undervisning. Samtidigt avstyrker utskottet motion 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25 och 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis. Med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkande 22 föreslår utskottet mot denna bakgrund att anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. för nästa budgetår förs upp med 15 183 600 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande anslagsbeloppet*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25 och 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 15 183 600 000 kr.,

31. Anslagsbeloppet Bidrag till driften av grundskolor m. m. (punkt 2, mom. 18)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 22 och 26

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet kan" och slutar "anvisar 15 070 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker motion 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis om en uppräknig av anslaget med 245 milj. kr. sedan bidraget om 25 milj. kr. till samlad skoldag tagits bort och förstärkningsresursen räknats upp med 270

milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Samtidigt avstyrks motion 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25 och 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22. Utskottet föreslår att anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. för nästa budgetår förs upp med 15 262 000 000 kr.

UbU 1986/87:12

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis och 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25 och 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 15 262 000 000 kr.,

32. Anslagsbeloppet Bidrag till driften av grundskolor m. m. (punkt 2, mom. 18)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 23, 26 och 28

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet kan" och slutar "anvisar 15 070 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör de resurser om 350 milj. kr. som frigörs på grund av elevminskningen i grundskolan få stanna kvar inom grundskolan. Utskottet tillstyrker motion 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25. Anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. bör, med beaktande av vad som anförts i reservation 22 om förstärkningsresurser (25 milj. kr.) och reservation 27 om lokalt utvecklingsarbete (+16 milj. kr.), ökas med 412 milj. kr. Utskottet avstyrker motion 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis och 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22. Utskottet föreslår mot denna bakgrund att riksdagen med anledning av propositionen till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för nästa budgetår anvisar 15 429 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub817 yrkandena 17, 24 och 25, med anledning av proposition 1986/87:100 och med avslag på motionerna 1986/87:Ub221 yrkande 4, 1986/87:Ub240 yrkande 4 delvis, 1986/87:Ub827 yrkande 13 delvis, 1986/87:Ub828 yrkandena 19, 20, 21 och 22 till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 15 429 000 000 kr.,

33. Ett nytt anslag på riksstaten (Bidrag till små skolor) (punkt 2, mom. 19)

UbU 1986/87:12

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet avstyrker" och slutar "mellanstadiet m. m." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att fördelarna med små skolenheter är uppenbara. Därför bör ett nytt anslag föras upp på riksstaten, benämnt Bidrag till driften av små skolor, att användas bl. a. när det på grund av ett stort antal små skolenheter är svårt att upprätthålla föreskrivet genomsnitt elever per basresurs i en region. Det bör ankomma på regeringen att meddela de bestämmelser för dispositionen av anslaget som behövs.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *ett nytt anslag på riksstaten*
att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Ub827 yrkande 6 delvis till *Bidrag till driften av små skolor* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Särskilda yttranden

1. Språk i grundskolan (punkt 2, mom. 1)

Ylva Annerstedt (fp) och Kerstin Keen (fp) anför:

Språkprogrammet i ungdomsskolan behandlar utskottet i sitt betänkande UbU1986/87:14 om gymnasieskolan, m. m. Vi vill här anmäla att folkpartiet i det sammanhanget reserverar sig till förmån för att ett främmande språk som tillval inte skall behöva konkurrera med andra tillvalsmöjligheter och att alla elever bör ges möjlighet att förutom engelskan studera två främmande språk på högstadiet om de så önskar.

2. Betygen (punkt 2, mom. 4)

Björn Samuelson (vpk) anför:

Vpk anser att betygen i skolan bör tas bort. Vi har föreslagit detta i annat sammanhang.

